

Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2012/13:143 Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna och två motioner som väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas också 27 motionsyrkanden om arbetsmiljöfrågor från den allmänna motionstiden hösten 2012.

I propositionen föreslår regeringen ändringar av sanktionssystemet på arbetstids- och arbetsmiljöområdet i syfte att få till stånd ett effektivare sanktionssystem. Propositionen innehåller förslag till ändringar i arbetsmiljölagen (1977:1160) som innebär att administrativa sanktionsavgifter i stor utsträckning ska ersätta straffsanktioner. En sanktionsavgift ska tas ut även om överträdelsen inte har skett med uppsåt eller av oaktsamhet. En höjning av högsta beloppet för avgiften föreslås från 100 000 kronor till 1 000 000 kronor. Förfarandet för uttag av de nya sanktionsavgifterna föreslås få i princip samma ordning som gäller enligt arbetsmiljölagen i dag. För att skapa enhetlighet och för att uppnå bättre överensstämmelse med regeringsformens bestämmelser om normgivning föreslås även ändringar av bestämmelserna i 4 kap. arbetsmiljölagen om bemyndigande för Arbetsmiljöverket att utfärda föreskrifter.

På arbetstidsområdet föreslår regeringen ändringar i arbetstidslagen (1982:673), lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete, lagen (2005:426) om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget och lagen (2008:475) om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik. På samma sätt som för arbetsmiljöområdet föreslås att straffsanktionerna i huvudsak ska ersättas av sanktionsavgifter. Reglerna om sanktionsavgifter och förfarandet för uttagande av avgifterna föreslås få samma utformning som i arbetsmiljölagen. Beräkningsgrunden för sanktionsavgifterna i arbetstidslagarna ska dock anges direkt i respektive lag.

I propositionen föreslås också en mindre ändring i 46 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet och följdändringar i lagen (1986:163) om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare.

Ändringarna i arbetsmiljö- och arbetstidslagarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014. Ändringen i medbestämmandelagen och lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare föreslås träda i kraft den 1 augusti 2013.

I de båda följdmotionerna föreslås bl.a. att Arbetsmiljöverket även i fortsättningen ska kunna meddela föreskrifter med straffsanktion vid sidan av möjligheten att använda sanktionsavgifter. Motionen från Vänsterpartiet innehåller även yrkanden om att allvarliga brott mot arbetsmiljölagen ska fortsätta vara straffbelagda, om samråd med fackliga centralorganisationer, om sanktionsavgiftens högsta belopp och om resurser till Arbetsmiljöverket.

Utskottet välkomnar regeringens förslag om att straffsanktioner kopplade till arbetsmiljö- och arbetstidsregler i hög grad ska ersättas med sanktionsavgifter. Enligt utskottets mening kommer en utökad användning av sanktionsavgifter att innebära att ett effektivare sanktionssystem införs på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet. Kraven i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen kan därigenom få ett bättre genomslag i samhället. Utskottet tar initiativ till ett lagförslag som innebär att det av 18 § lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete ska framgå att beslut om såväl förelägganden som förbud enligt 17 § samma lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Enligt utskottet finns det inte skäl att låta möjligheten till straffsanktioner finnas kvar på det sätt som föreslås i de båda följdmotionerna. Utskottet tillstyrker inte heller något av de övriga yrkanden som väckts med anledning av propositionen.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och beslutar om den ändring av 18 § lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete som framgår av bilaga 3 och avslår följdmotionerna.

Utskottet föreslår också att riksdagen avslår motionsyrkandena från den allmänna motionstiden. Företrädarna för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet följer upp sina motioner med totalt 13 reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Propositionens huvudsakliga innehåll	9
Utskottets överväganden	10
Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna	10
Rättslig bakgrund	10
Arbetsmiljölagen	10
Arbetstidslagstiftningen	12
Medbestämmandelagen	14
Lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare	14
Propositionen	14
Sanktionssystemets utformning	14
Förfarandet för sanktionsavgifter	16
Ett enhetligt bemyndigande	18
Förtydligande om Medlingsinstitutets uppdrag	18
Följdändringar i fråga om ledighet för utbildning i svenska för invandrare	18
Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	19
Motionerna	19
Utskottets ställningstagande	20
Förebyggande arbetsmiljöarbete	24
Arbetsolyckor	26
Vibrationsskador	29
Arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering	30
Företagshälsovård	31
Skyddsombud	34
Samverkan vid upphandling	35
Ensamarbete	36
Kontantherier	38
Offentligt anställdas arbetsmiljö	39
Kränkande särbehandling i arbetslivet	41
Öppettider i affärer	42
Reservationer	44
1. Föreskrifter med straffsanktion, punkt 2 (S, V)	44
2. Avkriminalisering och sanktionsavgiftens storlek, punkt 3 (V)	45
3. Arbetsmiljöverket, punkt 4 (SD, V)	45
4. Förebyggande arbetsmiljöarbete, punkt 5 (S, MP, V)	46
5. Arbetsmiljoregler för modeller, punkt 6 (MP)	47
6. Arbetsolyckor, punkt 7 (S, V)	48
7. Arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering, punkt 9 (V)	48
8. Företagshälsovård, punkt 10 (S, V)	49
9. Företagshälsovård, punkt 10 (MP)	50

10. Skyddsombud, punkt 11 (S, V)	51
11. Samverkan vid upphandling, punkt 12 (S)	52
12. Offentligt anställdas arbetsmiljö, punkt 15 (V)	52
13. Kränkande särbehandling i arbetslivet, punkt 16 (V)	53
Särskilt yttrande	55
Arbetsmiljöverket, punkt 4 (S)	55
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	56
Propositionen	56
Följdmotionerna	56
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	57
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	61
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	89

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna

Riksdagen

a) antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1166),
2. lag om ändring i arbetstidslagen (1982:673),
3. lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete,
4. lag om ändring i lagen (2005:426) om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget,
5. lag om ändring i lagen (2008:457) om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik,
6. lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet,
7. lag om ändring i lagen (1986:163) om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare,

b) beslutar

1. att 18 § lagen om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete ska få ändrad lydelse enligt vad utskottet föreslår i bilaga 3,
 2. om motsvarande ändring i ingressen till regeringens lagförslag.
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:143 punkterna 1–7.

2. Föreskrifter med straffsanktion

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:A20 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och

2012/13:A21 av Ylva Johansson m.fl. (S).

Reservation 1 (S, V)

3. Avkriminalisering och sanktionsavgiftens storlek

Riksdagen avslår motion

2012/13:A20 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 2–4.

Reservation 2 (V)

4. Arbetsmiljöverket

Riksdagen avslår motion

2012/13:A20 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 5.

Reservation 3 (SD, V)

5. Förebyggande arbetsmiljöarbete

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Sf381 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 9,

2012/13:A244 av Christer Engelhardt (S) och
2012/13:A395 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP) yrkande 2.
Reservation 4 (S, MP, V)

6. Arbetsmiljöreger för modeller

Riksdagen avslår motion
2012/13:A328 av Helena Leander (MP).
Reservation 5 (MP)

7. Arbetsolyckor

Riksdagen avslår motionerna
2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 8,
2012/13:A338 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2,
2012/13:A355 av Hannah Bergstedt och Karin Åström (båda S)
yrkande 2 och
2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 26.
Reservation 6 (S, V)

8. Vibrationsskador

Riksdagen avslår motion
2012/13:A249 av Hillevi Larsson (S).

9. Arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering

Riksdagen avslår motion
2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 15.
Reservation 7 (V)

10. Företagshälsovård

Riksdagen avslår motionerna
2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 14,
2012/13:A273 av Annika Lillemets (MP),
2012/13:A335 av Kurt Kvarnström och Roza Güclü Hedin (båda S),
2012/13:A374 av Kristina Nilsson och Eva Sonidsson (båda S)
yrkande 1 och
2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 31.
Reservation 8 (S, V)
Reservation 9 (MP)

11. Skyddsombud

Riksdagen avslår motionerna
2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 13,
2012/13:A336 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S),
2012/13:A339 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S) yrkande 3 och
2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 29.
Reservation 10 (S, V)

12. Samverkan vid upphandling

Riksdagen avslår motion

2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 30.

*Reservation 11 (S)***13. Ensamarbete**

Riksdagen avslår motion

2012/13:A263 av Ingemar Nilsson och Susanne Eberstein (båda S).

14. Kontanthantering

Riksdagen avslår motion

2012/13:N252 av Jan R Andersson och Sten Bergheden (båda M)
yrkandena 3 och 6.**15. Offentligt anställdas arbetsmiljö**

Riksdagen avslår motion

2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 12.

*Reservation 12 (V)***16. Kränkande särbehandling i arbetslivet**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 16 och
2012/13:A220 av Christer Winbäck (FP).*Reservation 13 (V)***17. Öppettider i affärer**

Riksdagen avslår motion

2012/13:A366 av Annika Lillemets och Stina Bergström (båda MP).

Stockholm den 30 maj 2013

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Elisabeth Svantesson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Elisabeth Svantesson (M), Ylva Johansson (S), Maria Plass (M), Raimo Pärssinen (S), Katarina Brännström (M), Maria Stenberg (S), Gustav Nilsson (M), Patrik Björck (S), Christer Nylander (FP), Annika Qarlsson (C), Johan Andersson (S), Hanif Bali (M), Mehmet Kaplan (MP), Andreas Carlson (KD), Mattias Karlsson (SD), Josefin Brink (V) och Kerstin Nilsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2012/13:143 Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna och två motioner som väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas också 27 motionsyrkanden om arbetsmiljöfrågor från den allmänna motionstiden hösten 2012.

I propositionen föreslår regeringen vissa ändringar i arbetsmiljölagen (1977:1160), arbetstidslagen (1982:673), lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete, lagen (2005:426) om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget, lagen (2008:475) om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik, lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet och lagen (1986:163) om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare. Ändringarna i arbetsmiljölagen och arbetstidslagarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014. Ändringarna i medbestämmandelagen och lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare föreslås träda i kraft den 1 augusti 2013.

Den 11 mars 2010 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att överväga och föreslå ändringar i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen som syftar till effektivare sanktioner på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet. Betänkandet En bättre arbetsmiljö genom effektivare sanktioner (SOU 2011:57) överlämnades i juli 2011 till regeringen och remissbehandlades därefter. Propositionens lagförslag på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet bygger på utredningen. Frågan om ändring av 46 § medbestämmandelagen har behandlats i departementspromemorian Förstärkt skydd för arbetstagare med allmän visstidsanställning och vikariat (Ds 2012:25), som utarbetats av Arbetsmarknadsdepartementet. Ändringarna i lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare är följdändringar med anledning av att folkhögskolor i samband med att skollagen (2010:800) trädde i kraft gavs möjlighet att anordna utbildning som motsvarar svenska för invandrare.

Lagrådet har yttrat sig över lagförslagen, förutom följdändringarna i lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare, och regeringen anger att den har följt Lagrådets förslag.

Utskottet tar initiativ till ett lagförslag som innebär att det av 18 § lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete ska framgå att beslut om såväl förelägganden som förbud enligt 17 § samma lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut och motionsförslagen återges i bilaga 1 och regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Utskottets lagförslag finns i bilaga 3.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår i propositionen ändringar av sanktionssystemet på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet i syfte att få till stånd ett effektivare sanktionssystem. Propositionen innehåller förslag till ändringar i arbetsmiljölagen som innebär att sanktionsavgifter i stor utsträckning ska ersätta straffsanktioner. Straffsanktioner behålls dock för vissa överträdelse, bl.a. brott mot föreläggande eller förbud som inte förenats med vite. En sanktionsavgift ska tas ut även om överträdelsen inte har skett med uppsåt eller av oaktsamhet. En höjning av högsta beloppet för avgiften föreslås från 100 000 kronor till 1 000 000 kronor. Förfarandet för uttag av de nya sanktionsavgifterna föreslås få i princip samma ordning som redan gäller enligt arbetsmiljölagen. Det föreslås att regeln om nedsättning av avgift ska förtydligas. För att skapa enhetlighet och för att uppnå bättre överensstämmelse med regeringsformens bestämmelser om normgivning föreslås ändringar av bestämmelserna i 4 kap. arbetsmiljölagen om bemyndigande för Arbetsmiljöverket att utfärda föreskrifter.

På arbetstidsområdet föreslår regeringen ändringar i arbetstidslagen, lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete, lagen om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget och lagen om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik. På samma sätt som för arbetsmiljöområdet föreslås att straffsanktionerna i huvudsak ska ersättas av sanktionsavgifter. Vissa överträdelser ska dock fortfarande leda till straff. Reglerna om sanktionsavgifter och förfarandet för uttagande av avgifterna föreslås få samma utformning som i arbetsmiljölagen. Beräkningsgrunden för sanktionsavgifterna i arbetstidslagarna ska dock anges direkt i respektive lag.

I propositionen föreslås också en mindre ändring i 46 § medbestämmandelagen och följdändringar i lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare.

Ändringarna i arbetsmiljö- och arbetstidslagarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014. Ändringarna i medbestämmandelagen och lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare föreslås träda i kraft den 1 augusti 2013.

Utskottets överväganden

Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag om ändringar i arbetsmiljölagen, arbetstidslagen, lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete, lagen om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget, lagen om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik, medbestämmandelagen och lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare. Riksdagen beslutar att 18 § lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete ska få ändrad lydelse enligt vad utskottet föreslår i bilaga 3. Oppositionspartiernas följdmotioner avslås.

Jämför reservationerna 1 (S, V), 2 (V) och 3 (SD, V) samt särskilt yttrande (S).

Rättslig bakgrund

Arbetsmiljölagen

Arbetsmiljölagen trädde i kraft 1978 och har ändrats vid flera tillfällen därefter. Den utgör en ramlag som innehåller grundläggande bestämmelser om arbetsmiljöns beskaffenhet och anger översiktligt kraven när det gäller olika arbetsmiljöfaktorer. Lagens krav på arbetsmiljön kompletteras av bestämmelser i arbetsmiljöförordningen (1977:1166) och i föreskrifter meddelade av Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöfrågor kan även regleras i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter på central eller lokal nivå. På området förekommer även olika EU-direktiv.

I 1 kap. anges lagens ändamål och tillämpningsområde. Lagen, som syftar till att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt verka för en god arbetsmiljö även i övrigt, gäller i varje verksamhet där arbetstagare utför arbete för en arbetsgivares räkning. 2 kap. innehåller allmänt beskrivna, grundläggande krav på arbetsmiljön. I 3 kap. finns bestämmelser om vilka skyldigheter som olika ansvarssubjekt har enligt lagen.

4 kap. innehåller bemyndiganden för regeringen eller, efter regeringens bestämmande, en myndighet att meddela föreskrifter som kompletterar arbetsmiljölagen. I arbetsmiljöförordningen finns bestämmelser som i huvudsak lämnar föreskriftsrätten vidare till Arbetsmiljöverket. Bemyndigandena i 4 kap. 1–8 §§ avser föreskrifter för situationer där det är relativt lätt att avgöra om regeln har följts eller inte, t.ex. formella regler om dokumentation eller tillstånd till visst arbete. 4 kap. 10 § innehåller ett generellt

bemyndigande som möjliggör materiella föreskrifter om arbetsmiljöns beskaffenhet och om allmänna skyldigheter i fråga om arbetsmiljön. De flesta av Arbetsmiljöverkets föreskrifter är meddelande med stöd av sistnämnda bestämmelse. Vilken bestämmelse om bemyndigande som legat till grund för en föreskrift har betydelse för vilka eventuella sanktioner som kan användas för att se till att föreskriften följs.

Arbetsmiljöverket kan alltid med stöd av 7 kap. 7 § meddela föreläggande eller förbud i det enskilda fallet, för att de krav som finns i lagen och föreskrifterna ska följas. Ett sådant föreläggande eller förbud får förenas med vite. Föreläggande eller förbud meddelas oftast efter inspektion på arbetsplatsen och försök att åstadkomma frivillig rättelse. På detta sätt kan kraven i lag och föreskrifter konkretiseras och preciseras med hänsyn till den enskilda arbetsplatsen. Att flertalet av de föreskrifter som verket utfärdar följs säkerställs endast på detta sätt.

Det finns även flera föreskrifter från Arbetsmiljöverket som typiskt sett inte behöver preciseras på den enskilda arbetsplatsen. Dessa regler handlar oftast om krav av mer formell natur, såsom dokumentation eller tillstånd till visst arbete eller märkning. Sådana föreskrifter är i dag normalt förenade med direkt straffsanktion i form av böter eller fängelse som regleras i 8 kap. I vissa fall kan Arbetsmiljöverket, när en föreskrift meddelas, byta ut straffet mot en sanktionsavgift enligt 8 kap. 5–10 §§. Sanktionsavgiften ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Avgiftsbeloppet, som ska kunna fastställas direkt enligt en i föreskriften angiven beräkningsgrund, ska vara lägst 1 000 kronor och högst 100 000 kronor. Det är möjligt att jämka eller efterge avgiften om det skulle anses oskäligt att påföra den. Frågor om uttag av sanktionsavgift prövas av förvaltningsrätten efter ansökan av Arbetsmiljöverket eller direkt av Arbetsmiljöverket genom avgiftsföreläggande.

Av 8 kap. framgår vilka överträdelser av föreskrifter utfärdade med stöd av bemyndiganden i 4 kap. som följs av en direkt sanktion och vilka föreskrifter som enbart genomdrivs genom möjligheten att använda föreläggande eller förbud. Även i själva arbetsmiljölagen och arbetsmiljöförordningen finns bestämmelser som är direkt straffsanktionerade. Det handlar bl.a. om brott mot föreläggande eller förbud som inte förenats med vite, borttagande av skyddsanordning och regler om minderåriga. Särskilda bestämmelser om minderåriga finns i 5 kap.

Som ytterligare sanktion på arbetsmiljöområdet finns möjligheten att åtala för arbetsmiljöbrott enligt brottsbalken, om en skada eller ett allvarligt tillbud inträffar eller om fara för någon annan har framkallats genom handlandet. Vid överträdelser av straffsanktionerade bestämmelser i arbetsmiljölagstiftningen kan även särskild rättsverkan av brott bli aktuell i vissa fall. I 8 kap. 4 § finns en bestämmelse om förverkande av en anordning, ett ämne eller motsvarande värde i vissa fall. Vidare kan företagsbot under vissa förutsättningar enligt 36 kap. 7 § brottsbalken åläggas en näringsidkare för brott som begåtts i näringsverksamhet.

6 kap. innehåller en särskild typ av regler som inte direkt handlar om krav på arbetsmiljön, utan i stället om de anställdas medinflytande i arbetsmiljöfrågor. Det är fråga om bestämmelser om rättigheter och arbetsformer för skyddsombud och skyddskommittéer. Här finns en särskild sanktionsordning, som innebär att brott mot dessa regler kan leda till ideellt skadestånd som döms ut enligt lagen om rättegången i arbetstvister.

I 7 kap. finns, utöver redan nämnda bestämmelser, närmare bestämmelser om Arbetsmiljöverkets tillsyn. Som nämnts ovan regleras straff och sanktionsavgifter i 8 kap. 9 kap. innehåller bestämmelser om överklagande av Arbetsmiljöverkets beslut.

Arbetstidslagstiftningen

Huvudförfattning när det gäller arbetstidens längd och förläggning är *arbetstidslagen* som trädde i kraft 1983. För minderåriga gäller även särskilda föreskrifter av skyddskaraktär utfärdade av Arbetsmiljöverket (AFS 2012:3). Arbetstidslagen gäller i princip för alla arbetstagare. Undantag gäller enligt 2 § för arbete som utförs utanför arbetsgivarens kontroll och för arbete av arbetstagare i särskild förtroendeställning. Vidare undantas arbete i arbetsgivarens hushåll, fartygsarbete och arbete som omfattas av lagen (2005:395) om arbetstid vid visst vägtransportarbete. Undantag för vissa bestämmelser gäller vidare när lagen om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget eller lagen om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik är tillämplig.

Lagen innehåller bl.a. bestämmelser om ordinarie arbetstid (5 §), jourtid (6 §), övertid (7–9 §§), mertid vid deltidsanställning (10 och 10 a §§), sammanlagd arbetstid (10 b §), anteckningar om jourtid, övertid och mertid (11 §), arbetstidens förläggning (12–14 §§), raster (15 och 16 §§) och pauser (17 §).

Arbetstidslagen är dispositiv. Det innebär att det genom kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation får göras undantag från lagen. En arbetsgivare som inte fullgör sina förpliktelser enligt ett sådant kollektivavtal kan drabbas av skadestånd. Om kollektivavtal inte träffats kan Arbetsmiljöverket enligt 19 § meddela dispens från vissa bestämmelser. Lagen innehåller också en s.k. EU-spärr som innebär att undantag genom kollektivavtal får göras endast under förutsättning att de villkor som följer av EU:s arbetstidsdirektiv (2003/88/EG) är uppfyllda. För större delen av den svenska arbetsmarknaden gäller att kollektivavtal helt eller delvis har ersatt arbetstidslagens bestämmelser.

I den mån lagen inte har ersatts av kollektivavtal har Arbetsmiljöverket tillsyn över att lagen och de föreskrifter som finns med stöd av lagen följs. På liknande sätt som enligt arbetsmiljölagen kan Arbetsmiljöverket enligt 22 § arbetstidslagen meddela förelägganden eller förbud. Förelägganden och förbud kan förenas med vite. Arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett föreläggande eller förbud som inte har förenats med vite döms enligt 23 § till böter eller fängelse i högst ett år. Av

24 § framgår vilka överträdelser i lagen som är direkt straffsanktionerade, under förutsättning att lagen inte har avtalats bort. Straffsanktionen, som är böter, gäller för samtliga materiella regler om arbetstiden utom beträffande pauser (17 §) och arbetstiden för nattarbete (13 a §). Dessutom är det direkt straffsanktionerat för arbetsgivare att lämna oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt då Arbetsmiljöverket begärt upplysningar eller handlingar.

I 26 och 27 §§ finns det bestämmelser om övertidsavgifter. Om en arbetsgivare har överträtt någon av bestämmelserna om övertid i 8, 8 a eller 9 §§ utan att ha stöd i kollektivavtal utgår en övertidsavgift. Det krävs inte att överträdelsen har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet för att avgiften ska kunna tas ut. Övertidsavgiften utgör en procent av det prisbasbelopp enligt 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde vid den tidpunkt då överträdelsen begicks, beräknat för varje timme otillåten övertid och för varje arbetstagare som har anlitats i strid mot reglerna. Avgiften kan sättas ned eller efterges om det finns särskilda skäl. Frågor om övertidsavgift prövas av allmän domstol, och ansökan görs av allmän åklagare.

Arbetsmiljöverkets beslut om föreläggande, förbud eller dispens får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Lagen om arbetstid m.m. i hushållsarbete gäller arbete som en arbetstagare utför i arbetsgivarens hushåll. Den gäller inte om arbetstagaren är medlem av arbetsgivarens familj, utom i det fall arbetstagaren är personlig assistent enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Genom en lagändring 2008 blev arbetsmiljölagen tillämplig även på arbete i arbetsgivarens hushåll (8 §). Arbetsmiljöverkets tillsyn omfattar bestämmelserna om ordinarie arbetstid, övertid, förande av anteckningar om övertid och nattvila i 2–4, 6 och 9 §§. Arbetsmiljöverket kan enligt 17 § förelägga en arbetsgivare att vidta rättelse. Ett sådant föreläggande får dock inte förenas med vite. Enligt 18 § får Arbetsmiljöverkets beslut om föreläggande överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Av 19 § framgår att det är straffsanktionerat med böter att inte följa ett föreläggande eller att lämna oriktig eller vilseledande uppgift i anteckningar om övertid.

Lagen om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget innehåller bestämmelser om årsarbetstiden (4 §) och om lediga dagar på stationeringsorten (5 §) för flygpersonal inom civilflyget. Bestämmelserna är dispositiva. I övriga avseenden gäller arbetstidslagen för sådan personal. Transportstyrelsen utövar tillsyn över lagen (6 §) och får enligt 7 § meddela förelägganden eller förbud som kan förenas med vite. Brott mot föreläggande eller förbud utan vite är enligt 9 § straffbelagt med böter eller fängelse i högst ett år. Att anlita en arbetstagare i strid mot bestämmelsen om årsarbetstid kan enligt 10 § leda till böter.

Lagen om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik innehåller bestämmelser om dygnsvila (6–9 §§), veckovila (11–13 §§), rast (14–17 §§), körtid (18–19 §§) och tjänstgöringslista (20 §) för arbetstagare som ingår i tågpersonalen i s.k. gränsöverskridande driftskompatibel trafik.

Reglerna är dispositiva i vissa avseenden. Transportstyrelsen är tillsynsmyndighet och får enligt 25 § meddela förelägganden eller förbud som kan förenas med vite. Brott mot föreläggande eller förbud utan vite kan leda till böter eller fängelse i högst ett år (26 §). Enligt 27 § kan en arbetsgivare dömas till böter vid brott mot reglerna om dygnsvila, veckovila, arbetstagarens körtid, raster eller tjänstgöringslista, eller om oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt lämnats då Transportstyrelsen begärt upplysningar eller handlingar.

Medbestämmandelagen

Enligt 46 § medbestämmandelagen finns Medlingsinstitutet för medling i arbetstvister mellan å ena sidan arbetsgivare eller arbetsgivarorganisation och å andra sidan arbetstagare eller arbetstagarorganisation. Institutet ska verka för en väl fungerande lönebildning. Medlingsinstitutet medlar enbart i tvister som har samband med slutande av kollektivavtal.

Lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare

Av 1 § lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare framgår att en arbetstagare som har antagits till utbildning i svenska för invandrare enligt 22 kap. skollagen har rätt att vara ledig från sin anställning för att delta i undervisningen. I samband med att skollagen trädde i kraft infördes en möjlighet för folkhögskolor att enligt 24 kap. samma lag anordna utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare med rätt till ersättning från elevernas hemkommuner.

Propositionen

Sanktionssystemets utformning

Regeringen anser att det kan ifrågasättas om straffbelagda regler på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet är den mest effektiva och lämpliga metoden för att säkerställa att reglerna följs. Av de anmälningar som görs vid misstanke om brott mot arbetsmiljölagen leder endast ca en fjärdedel till lagföring. Regeringen anser att tillsynen på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet ska vara effektiv och att samhällets resurser ska användas på ett effektivt sätt. Som ett led i att få till stånd ett effektivare sanktionssystem föreslår regeringen i propositionen att vissa överträdelser på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet ska avkriminaliseras och att straff ska ersättas med administrativa sanktionsavgifter. Det är redan i dag möjligt att enligt arbetsmiljölagen i vissa fall använda sig av sanktionsavgifter som en alternativ sanktion till straff. På arbetstidsområdet finns övertidsavgifter som sanktion. Regeringen anser dock att straff fortfarande är en mer effektiv påföljd vid överträdelser av vissa bestämmelser och att det i en del fall finns starka behov av att behålla straff som påföljd.

I propositionen föreslås därför att *straffsanktioner* ska behållas för överträdelser av bestämmelser i 5 kap. arbetsmiljölagen om minderårigas arbete, lämnande av oriktiga uppgifter till en tillsynsmyndighet, borttagande av skyddsanordning, skyldighet att anmäla olycksfall och allvarliga tillbud till en tillsynsmyndighet samt brott mot vissa bestämmelser i arbetstidslagen och lagen om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik. För bestämmelsen om skyldighet att anmäla olycksfall och allvarliga tillbud till en tillsynsmyndighet föreslås även att skyldigheten ska framgå direkt av arbetsmiljölagen (3 kap. 3 a §), i stället för att regleras i arbetsmiljöförordningen som är fallet i dag.

Regeringen föreslår att *sanktionsavgifter på arbetsmiljöområdet* ska kunna tas ut vid överträdelser av föreskrifter som meddelats med stöd av bemyndigandena i 4 kap. 1–8 §§ arbetsmiljölagen. Det är fråga om bemyndiganden som är utformade så att de ger ett tämligen vidsträckt utrymme för föreskrifter med olikartat innehåll. Sanktionsavgifter föreslås även gälla i fråga om föreskrifter om användning och utformning av skyddsanordningar mot fall till lägre nivå, för vilka ett nytt bemyndigande föreslås i 4 kap. 1 § andra stycket. Överträdelser av samtliga dessa föreskrifter ska fortsättningsvis inte kunna leda till straff utan endast till sanktionsavgift. Föreskrifter som har utfärdats med stöd av 4 kap. 9 och 10 §§ saknar enligt nuvarande bestämmelser direkta sanktioner och genomdrivs med *föreläggande och förbud*. Regeringen anser att den ordningen ska fortsätta att gälla för sådana föreskrifter. Vid övervägandet av vilka bestämmelser i arbetsmiljölagen som ska kunna följas av sanktionsavgift har regeringen tagit sin utgångspunkt bl.a. i vad som sägs i prop. 1993/94:186 Ändringar i arbetsmiljölagen, som gav Arbetsmiljöverket möjlighet att föreskriva om sanktionsavgifter. Av nämnda proposition framgår bl.a. att det vid införandet av sanktionsavgifter ansågs vara viktigt att dessa infördes på ett avgränsat område där det relativt lätt kunde fastställas om överträdelse skett eller inte. Vidare framgår att sanktionsavgifter avgränsades till sådana föreskrifter där det förelåg en klar presumtion för att överträdelser inte förekommer annat än som en följd av uppsåt eller oaksamhet hos det berörda företaget (prop. 1993/94:186 s. 50).

Regeringen föreslår att *sanktionsavgifter på arbetstidsområdet* ska kunna tas ut vid överträdelser av regler om ordinarie arbetstid, jourtid, övertid, mertid, sammanlagd årsarbetstid och körtid samt krav på dygnsvila och veckovila i arbetstidslagen, lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete, lagen om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget och lagen om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik. Överträdelser av dessa regler ska inte kunna leda till straff eller, när det gäller lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete, skadeståndsskyldighet. Regeringens utgångspunkt vid övervägandet av vilka arbetstidsregler som lämpar sig för sanktionsavgift har varit att sanktionsavgifter ska gälla för alla bestämmelser där en överträdelse kan anges i form av viss tid då arbete utförts i strid med reglerna.

Med den ändring av sanktionssystemet som regeringen föreslår kommer Arbetsmiljöverket att inom den ram som anges i 4 kap. 1–8 §§ arbetsmiljölagen få möjlighet att välja om en föreskrift ska leda till sanktionsavgift eller genomdrivas enbart med föreläggande eller förbud. Enligt regeringen är Arbetsmiljöverkets valfrihet i denna del viktig för att sanktionen ska kunna anpassas till vad som är lämpligt med hänsyn till den enskilda föreskriften. Regeringen anser att det med hänsyn till utformningen av regelsystemet på arbetsmiljöområdet inte är möjligt att i lag närmare precisera i vilka fall sanktionsavgifter ska användas. Lagarna på arbetstidsområdet har inte samma karaktär av ramlagar som arbetsmiljölagen. I motsats till arbetsmiljöområdet föreslår regeringen att det, liksom i dag, ska framgå av var och en av de aktuella arbetstidslagarna vilka överträdelse som kan följas av sanktionsavgift.

Det föreslås dock inte någon begränsning av tillsynsmyndigheternas långtgående möjligheter att genom föreläggande och förbud försöka få till stånd förebyggande åtgärder. När Arbetsmiljöverket beslutar om ett föreläggande för en enskild arbetsplats ska verket alltså även i fortsättningen kunna välja mellan straffsanktion och vite som sanktion för beslutet. Brottsbalkens regler om arbetsmiljöbrott berörs inte heller av de föreslagna förändringarna.

I propositionen föreslås vidare bl.a. att förelägganden och förbud med vite ska kunna riktas mot staten som arbetsgivare på både arbetsmiljö- och arbetstidsområdet och att detta uttryckligen ska framgå av lagtexten.

Ett föreläggande enligt lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete kan enligt nuvarande regler inte kombineras med vite. Inte heller framgår det uttryckligen att förbud kan utfärdas med stöd av lagen. Regeringen föreslår, bl.a. för att uppnå enhetlighet, att detta ska ändras så att det av lagens 17 § framgår att även förbud kan utfärdas med stöd av lagen och att förelägganden eller förbud kan förenas med vite.

För att uppfylla Europakonventionens krav på att ingen ska straffas flera gånger för samma gärning föreslår regeringen att en regel om förbud mot dubbelbestraffning införs såväl i arbetsmiljölagen som i arbetstidslagarna.

Förfarandet för sanktionsavgifter

I propositionen förklarar regeringen att syftet med att utöka användandet av sanktionsavgifter är att förenkla och effektivisera sanktionssystemet för en bättre arbetsmiljö. I ett sådant system är det viktigt att en konstaterad överträdelse relativt snabbt och enkelt leder till en reaktion. Om bedömningarna av huruvida förutsättningarna för sanktionsavgift är uppfyllda får för stort utrymme kan detta enligt regeringen motverka effektiviteten. Därför föreslås att en sanktionsavgift ska tas ut även i fall då en överträdelse inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. En sådan avgiftsskyldighet

baserad på *objektivt ansvar* gäller redan i dag för den mer begränsade möjligheten att föreskriva om sanktionsavgifter som finns enligt arbetsmiljölagen.

Regeringen föreslår att *sanktionsavgiftens storlek* enligt arbetsmiljölagen ska vara lägst 1 000 kronor och högst 1 000 000 kronor (8 kap. 5 § andra stycket). Förslaget innebär en avsevärd höjning av det högsta beloppet som enligt gällande lagstiftning är 100 000 kronor. Enligt regeringens uppfattning måste sanktionsavgiften i ett enskilt fall kunna sättas så högt att en överträdelse i sig inte innebär vinst. Vad gäller arbetstidslagarna föreslår regeringen att sanktionsavgiften ska beräknas på samma sätt som övertidsavgift enligt arbetstidslagen beräknas i dag, dvs. för varje timme otillåten arbetstid eller jourtid, en procent av det prisbasbelopp som gällde vid den tidpunkt då överträdelserna skedde.

När det gäller förfarandet för hur sanktionsavgift ska tas ut och vem avgiften ska rikta sig mot föreslår regeringen att dagens bestämmelser om att sanktionsavgiften tas ut från den fysiska eller juridiska personen som drev den verksamhet där överträdelserna skedde ska behållas, med vissa redaktionella ändringar. Avgiften ska även i fortsättningen tillfalla staten. Nämnade bestämmelser framgår av 8 kap. 6 § arbetsmiljölagen. Andra stycket i samma bestämmelse innehåller en *jämkningsbestämmelse* med möjligheten att sätta ned en sanktionsavgift. Med hänsyn till bl.a. oskyldighetspresumtionen enligt Europakonventionen föreslår regeringen att jämningsbestämmelsen ska utformas på så vis att det tydligare framgår när nedsättning ska kunna ske. De tidigare termerna "jämka eller efterges" ska därför ersättas med "sättas ned helt eller delvis", och det föreslås att det direkt av lagtexten ska framgå att nedsättning ska kunna ske vid ringa och ursäktliga överträdelser samt i situationer där det med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut avgift.

Enligt arbetsmiljölagen finns det två alternativa förfaranden för att ta ut sanktionsavgift – antingen kan Arbetsmiljöverket pröva frågan direkt genom avgiftsföreläggande eller så prövas frågan av förvaltningsrätten efter ansökan av Arbetsmiljöverket. Ett *avgiftsföreläggande* innebär att den som antas ha gjort sig skyldig till överträdelse föreläggs avgiften för godkännande omedelbart eller inom viss tid. Ett godkänt avgiftsföreläggande gäller som domstols lagakraftvunna avgörande. Regeringen föreslår att avgiftsföreläggande ska vara ett obligatoriskt första steg för sanktionsavgifter (8 kap. 6 a § arbetsmiljölagen). Om ett avgiftsföreläggande inte har godkänts inom utsatt tid föreslås att Arbetsmiljöverket enligt 8 kap. 7 § ska få *ansöka hos förvaltningsrätt* om att avgift ska tas ut. Det föreslås att den förvaltningsrätt inom vars domkrets ett avgiftsföreläggande har utfärdats ska vara behörig förvaltningsrätt. Regeringen anser att en ordning där ett avgiftsföreläggande alltid är första steget innebär att resurserna inom rättsväsendet och hos Arbetsmiljöverket används på det mest effektiva sättet. Regeringen anser att motsvarande bestämmelser bör gälla även på arbetstidsområdet, varför liknande ändringar föreslås i arbetstidslagarna.

Eftersom regeringen föreslår att samma förfarande ska gälla för arbetstidslagen som för arbetsmiljölagen föreslås att allmän förvaltningsdomstol ska pröva en ansökan om sanktionsavgift, i stället för allmän domstol på talan av åklagare som är fallet med dagens övertidsavgifter.

Förfarandet när sanktionsavgift ska tas ut föreslås i övrigt till stora delar följa den ordning som redan gäller enligt arbetsmiljölagen. För bestämmelser om betalning av avgiften, verkställighet och preskription föreslås därför endast vissa redaktionella ändringar.

Ett enhetligt bemyndigande

Bemyndigandena i 4 kap. arbetsmiljölagen är enligt nuvarande bestämmelser inte enhetligt utformade. I vissa bestämmelser anges adressaten vara regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket. I andra bestämmelser anges adressaten vara regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. För att bemyndigandena i 4 kap. ska bli enhetligt utformade och bättre stämma överens med regeringsformens bestämmelser om normgivning föreslår regeringen att adressaten i bemyndigandena i arbetsmiljölagen och 11 § arbetstidslagen ska vara regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Förtydligande om Medlingsinstitutets uppdrag

Medlingsinstitutet medlar enbart i tvister som har samband med slutande av kollektivavtal. Parter i ett kollektivavtal kan enbart vara arbetsgivare eller arbetsgivareorganisation å ena sidan och en arbetstagarorganisation å den andra. En enskild arbetstagarare kan inte vara part i ett kollektivavtal. Att ordet arbetstagarare finns med i lagtexten anser regeringen därför vara missvisande. Det är viktigt att lagtexten på ett korrekt sätt återspeglar Medlingsinstitutets medlande roll på arbetsmarknaden. Regeringen föreslår därför att 46 § medbestämmandelagen ska ändras så att det uttryckligen framgår att Medlingsinstitutets uppdrag inte omfattar medling i tvister där en enskild arbetstagarare är part. Det innebär att begreppet arbetstagarare ska tas bort i 46 §. Även vissa mindre redaktionella ändringar föreslås.

Följdändringar i fråga om ledighet för utbildning i svenska för invandrare

När den nuvarande skollagen trädde i kraft infördes en möjlighet för folkhögskolor att enligt 24 kap. samma lag anordna utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare med rätt till ersättning från elevernas hemkommuner. Några följdändringar gjordes dock inte i lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare. Regeringen anser att 1 § nu bör ändras på så sätt att det framgår att även den arbetstagarare som har antagits till motsvarande utbildning vid folkhögskola enligt skollagen ska

omfattas av lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare. Vidare bör en följdändring göras i 3 §. Vissa mindre redaktionella ändringar föreslås också.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Ändringarna i arbetsmiljölagen och arbetstidslagarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014. I fråga om överträdelse som har skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande ska äldre bestämmelser tillämpas.

Ändringarna i medbestämmandelagen och lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare föreslås träda i kraft den 1 augusti 2013. Några övergångsbestämmelser föreslås inte i anslutning till de ändringarna.

Motionerna

Socialdemokraterna förklarar i kommittémotion 2012/13:A21 av *Ylva Johansson m.fl.* att partiet ser positivt på de ändringar som föreslås i propositionen. I sak är det rätt väg att gå för att få effektivare, mer förutsägbara och kännbara sanktioner på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet. Enligt Socialdemokraternas mening är sanktionsavgifter en effektiv påföljd vid överträdelse av regler och innebär ett bättre hushållande med Arbetsmiljöverkets och rättsapparatusens resurser. För viss arbetsrelaterad dödlig sjukdom finns bra föreskrifter, men det brister i efterlevnaden av dessa. Socialdemokraterna anser dock att Arbetsmiljöverket måste ha möjligheter att både utveckla nya föreskrifter och vara bemyndigade att utfärda straffsanktionerade regler för att tvinga fram åtgärder. Socialdemokraterna anser därför att Arbetsmiljöverket även i fortsättningen ska kunna föreskriva att vissa föreskrifter ska vara belagda med straff.

Vänsterpartiet ställer sig i kommittémotion 2012/13:A20 av *Ali Esbati m.fl.* över lag positivt till förslaget att sanktionsavgifter ska användas i större utsträckning för att beivra arbetsmiljörelaterade problem på ett effektivare sätt. Enligt partiet riskerar dock en omfattande avkriminalisering att försvaga arbetsmiljölagen och arbetstidslagarna. Vänsterpartiet anser att Arbetsmiljöverket bör ges möjlighet att välja den sanktion som är bäst lämpad för situationen. Möjligheten för Arbetsmiljöverket att meddela föreskrifter med straffsanktion bör därför finnas kvar vid sidan av möjligheten att föreskriva sanktionsavgifter (*yrkande 1*). Enligt partiet bör överträdelse av föreskrifter som har särskild betydelse för att undvika olycksfall och ohälsa även i fortsättningen kunna följas av straffsanktion. Partiet menar att regeringen inte tar hänsyn till den preventiva effekt som sanktionerna kan ha och att en så långtgående avkriminalisering av arbetsmiljölagen som föreslås leder till en försvagning av lagen. Allvarliga brott mot arbetsmiljölagen ska därför även i fortsättningen vara belagda med straff (*yrkande 2*). Vänsterpartiet anser också att Arbetsmiljöverket bör samråda med de fackliga centralorganisationerna om vilka bestämmelser och före-

skrifter som även i fortsättningen ska vara belagda med straff (*yrkande 3*). Enligt partiets uppfattning ska en sanktionsavgift vara så kännbar att arbetsgivaren inte frestas att avsätta pengar för att betala avgiften i stället för att följa lagen. Regeringens förslag om 1 000 000 kronor är för lågt. Partiet föreslår därför att den högsta sanktionsavgiften ska vara motsvarande 50 prisbasbelopp (*yrkande 4*). Vänsterpartiet är positivt till att Arbetsmiljöverket ges ett större ansvar för att se till att reglerna på arbetsmiljöområdet efterlevs. För att myndigheten ska klara av sitt uppdrag tillfredställande och för att arbetsmiljöarbetet ska effektiviseras i enlighet med regeringens förslag krävs mer resurser. Partiet anser att Arbetsmiljöverket ska tilldelas mer resurser i syfte att se till att reglerna på arbetsmiljöområdet efterlevs (*yrkande 5*).

Utskottets ställningstagande

Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna m.m.

Utskottet välkomnar den översyn av sanktionssystemet på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet som regeringen har genomfört och de förslag till lagändringar i dessa avseenden som föreslås i propositionen. Regeringens förslag innebär att straffsanktioner kopplade till arbetsmiljö- och arbetstidsregler i hög grad ska ersättas med sanktionsavgifter. Enligt det sanktionssystem som gäller i dag är det ovanligt att anmälningar om arbetsmiljöbrott leder till någon påföljd. För att kraven i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen ska få ett bättre genomslag i samhället behöver lagstiftningen innehålla möjligheter till effektiva sanktioner när kraven inte följs. Utskottet delar regeringens uppfattning om att ett utökat tillämpningsområde för sanktionsavgifter i stället för straffsanktioner är ett steg mot ett effektivare sanktionssystem.

Arbetsmiljöpolitiken har en viktig funktion i att bidra till regeringens mål om att alla som kan arbeta ska få möjlighet att göra det utifrån sina egna förutsättningar. Arbetsmiljöarbetet ska förebygga ohälsa och olycksfall och i övrigt skapa en god arbetsmiljö. Genom insatser som sker med dessa mål för ögonen kan förtida utträde från arbetslivet motverkas och möjligheterna till inträde ökas. Det är utskottets uppfattning att ett effektivt sanktionssystem på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet är betydelsefullt för att målen på området ska kunna nås.

Enligt nuvarande regler får Arbetsmiljöverket meddela föreskrifter om sanktionsavgift för en överträdelse av en föreskrift som har meddelats med stöd av vissa bestämmelser i 4 kap. arbetsmiljölagen. När möjligheten för Arbetsmiljöverket att föreskriva om sanktionsavgifter infördes 1994 (prop. 1993/94:186 Ändringar i arbetsmiljölagen) framhöll den dåvarande regeringen bl.a. att det var viktigt att sanktionsavgifter endast infördes på ett område där det relativt lätt kunde fastställas om en överträdelse skett eller inte. Området skulle även begränsas till föreskrifter där det förelåg en klar presumtion för att överträdelser inte förekommer annat än som en följd av

uppsåt eller oaksamhet. Utskottet noterar att regeringen har haft samma utgångspunkter vid den nu aktuella översynen av vilka bestämmelser som lämpar sig för sanktionsavgifter. Utskottet anser att regeringens förslag om vilka överträdelser som enligt arbetsmiljölagen och arbetstidslagarna ska kunna leda till sanktionsavgifter är väl avvägt. Det är tydligt att regeringen i sitt arbete med att ta fram förslaget har vägt in tidigare erfarenheter av att använda sanktionsavgifter på arbetsmiljöområdet och av att vissa överträdelser har varit svåra att beivra med nuvarande system.

När straffsanktioner nu ersätts med sanktionsavgifter på bred front kan detta förutses leda till ett väsentligt kraftfullare genomdrivande av de krav som ställs i arbetsmiljölagen och arbetstidslagarna. Utskottet delar regeringens bedömning att förändringen av sanktionssystemet kommer att leda till att de aktuella reglerna följs i större utsträckning. Utskottet anser även att det är rimligt att anta att en ökad användning av sanktionsavgifter kan leda till att resurser hos berörda myndigheter kan fokuseras på de tyngre brotten i en högre utsträckning än vad som varit möjligt tidigare. Eftersom strikt ansvar gäller för sanktionsavgifterna minskar tiden mellan gärning och sanktion i flera fall. Ett effektivare sanktionssystem kan även antas leda till bättre arbetsförhållanden, vilket i förlängningen kan antas leda till vinster för enskilda, företag och andra verksamheter samt för samhället. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att ett fungerande sanktionssystem är viktigt också för att åstadkomma konkurrensneutralitet mellan de företag som följer reglerna och de som inte gör det.

Utskottet kan konstatera att flera motionsyrkanden riktar in sig på att Arbetsmiljöverket även i fortsättningen bör kunna meddela föreskrifter med straffsanktion och att allvarliga brott mot arbetsmiljölagen även i fortsättningen bör vara kopplade till straffsanktioner. Utskottet delar inte den uppfattning som kommer till uttryck i dessa motionsyrkanden. Enligt utskottets uppfattning är det centralt att överträdelser på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet leder till sanktioner i någon form. Som framhålls i propositionen och som bl.a. pekas på i en kunskapssammanställning som nyligen tagits fram av forskare vid Stockholms universitet för Arbetsmiljöverkets räkning (Arbetsmiljöbrottens omfattning, struktur och utveckling, Rapport 2013:4) är det relativt få brott mot arbetsmiljölagen som leder till lagföring med dagens system. Utskottet håller med regeringen om att straffsanktioner generellt sett får anses vara ineffektiva sanktioner när det gäller brott mot arbetsmiljölagen. Utskottet delar även uppfattningen att ett system med sanktionsavgifter kan förväntas leda till en snabbare reaktion på överträdelser och ofta en mer kännbar påföljd än vad som är fallet med det straffrättsliga systemet. Det bör särskilt framhållas att införandet av sanktionsavgifter framför allt kan leda till att överträdelser regelmässigt leder till en sanktion. Utskottet noterar även att förslaget att sanktionsavgifter ska användas i större utsträckning har brett stöd bland remissinstanserna, däribland Arbetsmiljöverket och flera juridiska instanser. De föreslagna lagändringarna synes alltså vara välkomna även ur tillämparnas

perspektiv. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att det inte finns något skäl att låta Arbetsmiljöverket ha rätt att meddela föreskrifter med straffsanktion vid sidan av möjligheten att föreskriva sanktionsavgifter. Inte heller finns det något skäl att, som Vänsterpartiet föreslår i ett motionsyrkande, låta vissa allvarliga brott mot arbetsmiljölagen vara belagda med straff. Användandet av sanktionsavgifter i den form som föreslås är enligt utskottets uppfattning en mer effektiv åtgärd för att hantera överträdelse av aktuell lagstiftning. Det ska dock noteras att Arbetsmiljöverket kommer att ha kvar möjligheten att genom föreläggande och förbud få till stånd åtgärder i förebyggande syfte, även i de fall sanktionsavgift föreskrivs för en överträdelse. Därmed avstyrks motionerna 2012/13:A21 (S) och 2012/13:A20 (V) yrkande 1 och 2.

Vänsterpartiet vill att Arbetsmiljöverket ska samråda med de fackliga centralorganisationerna om vilka bestämmelser och föreskrifter som även i fortsättningen ska vara belagda med straffsanktioner. Utskottet noterar att LO, TCO och Saco hör till de remissinstanser som yttrat sig över Arbetsmiljösanktionsutredningen (SOU 2011:57) som ligger till grund för de aktuella förslagen. Utskottet välkomnar att de fackliga centralorganisationerna har haft synpunkter på vilka bestämmelser som lämpar sig för straffsanktioner och noterar att regeringen har behandlat dessa synpunkter i arbetet med att ta fram förslagen till lagändringar. Utskottet välkomnar även att Arbetsmiljöverkets pågående arbete med att anpassa verkets föreskrifter, som kommer att pågå under hela 2013, sker i samråd med arbetsmarknadens parter. Mot bakgrund av att utskottet delar regeringens bedömning av hur den övergripande förändringen av sanktionssystemet bör ske, anser utskottet inte att något särskilt samråd mellan Arbetsmiljöverket och de fackliga centralorganisationerna är nödvändigt, utöver de kontakter som redan finns. Därmed avstyrks motion 2012/13:A20 (V) yrkande 3.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att sanktionsavgiftens storlek för arbetsmiljölagen ska vara lägst 1 000 kronor och högst 1 000 000 kronor. Förslaget innebär en kraftig höjning av det högsta beloppet. Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att sanktionsavgiften i ett enskilt fall måste kunna sättas så högt att en överträdelse i sig inte innebär en vinst. En rejäl höjning av det högsta beloppet är alltså nödvändig för att sanktionsavgifter ska vara ett effektivt sanktionsmedel. Utskottet anser dock inte att det högsta beloppet behöver sättas högre än vad som föreslagits för att dessa mål ska kunna upprätthållas. Därmed avstyrks motion 2012/13:A20 (V) yrkande 4.

Vänsterpartiet anser att Arbetsmiljöverket behöver tillföras ytterligare medel för att arbetsmiljöarbetet ska kunna effektiviseras i enlighet med regeringens förslag och för att se till att reglerna på arbetsmiljöområdet efterlevs. Utskottet noterar att Arbetsmiljöverket redan har fått en resursförstärkning av engångskaraktär under 2013 för att påbörja anpassningen av sina föreskrifter till förändringen av sanktionssystemet. Utskottet noterar även att regeringen har för avsikt att följa upp bl.a. hur föreskrifterna har

utformats och hur de tillämpas av Arbetsmiljöverket. Det ska även göras en utvärdering av sanktionsavgifternas effektivitet för att uppnå att reglerna efterlevs. Utskottet, som inte finner något skäl att ställa sig bakom Vänsterpartiets yrkande, kommer att följa detta arbete med intresse. Därmed avstyrks motion 2012/13:A20 (V) yrkande 5.

Förtydligande i lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete

Regeringen föreslår att Arbetsmiljöverket enligt 17 § lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete ska få meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att lagen ska följas och att sådana beslut får förenas med vite. Enligt 18 §, för vilken någon ändring inte föreslås i propositionen, får Arbetsmiljöverkets beslut om föreläggande överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Liknande bestämmelser om rätt för tillsynsmyndigheten att meddela förelägganden och förbud samt möjligheten att överklaga sådana beslut finns i de övriga arbetstidslagarna som är aktuella i ärendet. Utskottet noterar att det av lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete inte uttryckligen framgår att beslut om förbud får överklagas. Det har troligtvis sin naturliga förklaring i att förbud, till skillnad från de övriga arbetstidslagarna, tidigare inte uttryckligen omnämndes i 17 § utan har lagts till först i det nu aktuella lagstiftningsärendet. Regeringen anför att tillägget i 17 § har skett i förtydligande syfte. Det får enligt utskottets bedömning – sett till såväl de aktuella bestämmelsernas språkliga utformning som sammanhanget – antas vara regeringens avsikt att det i lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete tydligt bör framgå att även Arbetsmiljöverkets beslut om förbud ska kunna överklagas. Även utskottet har uppfattningen att en sådan ordning är den lämpligaste. Utskottet tar därför ett initiativ till att 18 § lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete ska få ändrad lydelse så att detta framgår av lagtexten. Ledning för utformningen av en sådan bestämmelse kan enligt utskottets mening sökas i 8 § lagen om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget. Utskottet föreslår därför att 18 § lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete ska få ändrad lydelse så att det framgår att beslut enligt 17 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Utskottets lagförslag framgår av bilaga 3.

Medbestämmandelagen och lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare

När det gäller medbestämmandelagen delar utskottet regeringens uppfattning att det är missvisande att ordet arbetstagare finns med i lagtexten. Att ordet tas bort från 46 § medbestämmandelagen leder till en större tydlighet i lagstiftningen och är därför en ändring som utskottet välkomnar.

Utskottet välkomnar även de ändringar som föreslås i lagen om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare. Ändringarna är en följd av att folkhögskolor i samband med skollagens ikraftträdande fick en möjlighet att anordna utbildning som motsvarar svenska för invandrare med rätt till ersättning från elevernas hemkommuner.

Sammanfattande ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller regeringens proposition 2012/13: 143 och avslår motionerna. Utskottet föreslår vidare att riksdagen beslutar att 18 § lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete ska få ändrad lydelse i enlighet med bilaga 3.

Förebyggande arbetsmiljöarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förebyggande arbetsmiljöarbete och om arbetsmiljöregler för modeller.

Jämför reservationerna 4 (S, MP, V) och 5 (MP).

Motionerna

Socialdemokraterna anser i kommittémotion 2012/13:Sf381 av *Tomas Eneroth m.fl. yrkande 9* att det förebyggande arbetsmiljöarbetet måste utvecklas. Arbetsmiljöarbetet måste stärkas på alla nivåer – både förebyggande insatser och det systematiska arbetsmiljöarbetet behöver utvecklas och prioriteras. Enligt partiet ska arbetslivet vara utformat så att man orkar arbeta ett helt arbetsliv. Seriös forskning behövs för att åstadkomma genomgripande förbättringar i arbetslivet.

Miljöpartiet vill i kommittémotion 2012/13:A395 av *Gunvor G Ericson m.fl. yrkande 2* se ett mer aktivt tillsynsarbete och förebyggande insatser mot ohälsa och arbetsskador. Med en bra arbetsmiljö såväl psykiskt som fysiskt kan både kvinnor och män, i stället för att tvingas sluta i förtid på grund av ohälsa, få en bättre möjlighet att själva välja när de vill ta ut pension.

Christer Engelhardt (S) anser i motion 2012/13:A244 att man måste skapa förutsättningar för ett långsiktigt och ambitiöst arbetsmiljöarbete som är anpassat till ett föränderligt arbetsliv.

Helena Leander (MP) anser i motion 2012/13:A328 att det som en arbetsmiljöåtgärd bör införas arbetsmiljöregler för att stoppa sjukligt smala modeller som arbets- eller uppdragstagare. Exakt hur ett sådant system ska utformas bör utredas.

Utskottets ställningstagande

Utskottets utgångspunkt är att förhållandena i arbetslivet ska vara sådana att alla människor som kan arbeta ska få möjlighet att göra det utifrån sina egna förutsättningar. Ett fungerande arbetsmiljöarbete på alla arbetsplatser är en viktig förutsättning för att nå detta mål. Det är även en förutsättning för att fler ska få möjlighet att träda in på arbetsmarknaden och färre slås ut. Insatser inom arbetsmiljöområdet ska förebygga ohälsa och olycksfall

och i övrigt skapa en god arbetsmiljö. Ett välutvecklat arbetsmiljöarbete och kunskap om arbetsmiljön är viktigt inte minst för att kunna möta den demografiska utvecklingen och det stundande generationsskiftet på arbetsmarknaden. Pensionsåldersutredningen pekar i sitt nyligen avlämnade slutbetänkande Åtgärder för ett längre arbetsliv (SOU 2013:25) på vikten av ökade insatser för att minska antalet personer som inte kan arbeta ett helt arbetsliv. Enligt utredningen, som presenterar ett antal förslag på områden där insatser bör ske, finns det behov av en bred och långsiktig satsning på arbetsmiljön.

I september 2010 överlämnade regeringen skrivelsen En förnyad arbetsmiljöpolitik med en nationell handlingsplan 2010–2015 till riksdagen (skr. 2009/10:248). Riksdagen behandlade skrivelsen i mars 2011 (bet. 2010/11: AU3, rskr. 2010/11:187). Det huvudsakliga syftet med handlingsplanen är att peka i vilken riktning utvecklingen inom arbetsmiljöområdet bör gå och vilka områden som bör prioriteras för kommande insatser. En grundläggande utgångspunkt för den nationella handlingsplanen är att arbetsmiljön inte ska ses enbart som en källa till risker för individen, utan också visa på de positiva möjligheter som ligger i en bra arbetsmiljö. Utskottet ser över lag mycket positivt på den nationella handlingsplan som regeringen har tagit fram och nu arbetar efter.

Utskottet noterar att regeringen under de senaste åren har genomfört en rad insatser i linje med den nationella handlingsplanen. Av dessa vill utskottet särskilt uppmärksamma de insatser som har gjorts på områdena för hot och våld i arbetslivet, kvinnors arbetsmiljö samt arbetsmiljö och lönsamhet. När det gäller frågan om arbetsmiljötillsyn i linje med den nationella handlingsplanen noterar utskottet även att Arbetsmiljöverket under perioden 2010–2012 som ett pilotprojekt har provat en ny tillsynsmetod i form av s.k. screening. Metoden innebär att en genomgång av samtliga arbetsställen i en bransch görs genom inspektionsbesök. Den grafiska branschen har varit föremål för pilotprojektet, som inneburit att 1 300 screeningsinspektioner har genomförts. Vid ca 70 procent av inspektionerna har Arbetsmiljöverket ställt krav. Av Arbetsmiljöverkets avslutande projektrapport (Rapport 2012:21) går bl.a. att utläsa att både arbetsgivare och skyddsombud ser positivt på screeningmodellen och att en stor majoritet anser sig ha fått en rättvis bedömning av sin arbetsmiljö. Utskottet noterar att en utvärdering av pilotprojektet kommer att ligga till grund för regeringens ställningstagande när det gäller eventuella förändringar av tillsynsverksamheten och att regeringen har aviserat att den avser att återkomma i den frågan. Utskottet anser att det är av stor betydelse att tillsynsverksamheten är effektiv och inriktad på arbetsställen med hög risk. Utskottet anser vidare att de särskilda insatser som genomförts i syfte att uppfylla målen i den nationella handlingsplanen får anses väl avvägda och att de över lag bidragit till att utveckla det förebyggande arbetsmiljöarbetet.

Utskottet kan konstatera att insatser av betydelse för handlingsplanens målsättningar har genomförts även inom andra politikområden. Exempelvis har kunskapsområdena arbetsmiljö, arbetsmarknad och arbetsrätt tydliggjorts i kursplanerna i samhällskunskap för grundskolan och motsvarande skolformer och i gymnasieskolans nya ämnesplan för samhällskunskap. Sådana insatser kan på sikt ge förutsättningar för att öka medvetenheten och kunskapen om arbetsmiljöfrågor. Utskottet är övertygat om att kunskapsspridning om arbetsmiljö i hela samhället är en central del av det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Det är även ett prioriterat område i den nationella handlingsplanen. Utskottet välkomnar att regeringen som ett led i kunskapsspridning på arbetsmiljöområdet under 2013 har ökat Arbetsmiljöverkets kunskapsspridningsuppdrag och att myndigheten ska inrätta en nationell funktion för kunskapsområdet arbetsmiljö och arbetsliv.

På arbetsmiljöområdet är lagstiftning visserligen det huvudsakliga medlet för att slå fast de grundläggande kraven på arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet. Utskottet vill dock framhålla den betydelsefulla roll som arbetsmarknadens parter har på området. Det är i det lokala arbetet på arbetsplatserna i samverkan mellan arbetsmarknadens parter som arbetsvillkoren närmare utformas. Arbetsmarknadens parter har också en viktig roll genom möjligheterna att anpassa och komplettera lagstiftningen genom avtal. De har även betydelsefulla uppgifter när det gäller utbildning, informationsverksamhet, kunskapsbildning och kunskapsspridning.

Utskottet välkomnar att arbetsmiljöområdet i stort är föremål för nytänkande och att det präglas av ett synsätt där man inte bara ser risker utan även möjligheter. Samtidigt som systemen för att minska riskerna i arbetsmiljön förbättras är det viktigt att arbetsmiljöns möjligheter att bidra till hälsa och välbefinnande i högre grad uppmärksammas och utvecklas. Utskottet är positivt inställt till den rådande arbetsmiljöpolitiken för förebyggande arbetsmiljöarbete.

Mot denna bakgrund finner inte utskottet att det finns något skäl att föreslå några initiativ på området. Utskottet avstyrker därför motionerna 2012/13:Sf381 (S) yrkande 9, 2012/13:A395 (MP) yrkande 2, 2012/13:A244 (S) och 2012/13:A328 (MP).

Arbetsolyckor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet.

Jämför reservation 6 (S, V).

Motionerna

Socialdemokraterna vill i kommittémotion 2012/13:A392 av *Ylva Johansson m.fl. yrkande 26* att staten i samverkan med arbetsmarknadens parter och Arbetsmiljöverket tar fram en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet.

Vänsterpartiet anser i kommittémotion 2012/13:A202 av *Josefin Brink m.fl. yrkande 8* att det är dags att införa en nollvision mot dödsolyckor i arbetslivet. Arbetsplatsolyckor med dödlig utgång har ökat i Sverige. Det är inte acceptabelt. Nollvisionen ska ha konkreta och strategiska delmål. Uppdraget att konkretisera och förverkliga visionen bör delas mellan Arbetsmiljöverket, arbetslivsforskare och arbetsmarknadens parter.

Isak From m.fl. (S) anser i motion 2012/13:A338 *yrkande 2* att det är viktigt med ordning och reda på arbetsmarknaden för att minska arbetsolycksfallen.

Hannah Bergstedt och Karin Åström (båda S) vill i motion 2012/13:A355 *yrkande 2* att en översyn görs av hur de nya villkoren på arbetsmarknaden påverkar risktagande och arbetsplatsolyckor.

Utskottets ställningstagande

Utgångspunkten är att arbetsmiljön ska förebygga ohälsa och olycksfall och motverka att människor utestängs från arbetet. En god arbetsmiljö ska även ta hänsyn till människors olika förutsättningar och bidra till utvecklingen av både individer och verksamhet. Syftet med arbetsmiljöpolicen måste vara att skapa säkrare jobb med minsta möjliga risk för att drabbas av arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar.

Till indikatorerna som visar utvecklingen på arbetsmiljöområdet hör bl.a. statistik kring antalet dödsolyckor i arbetet, anmälda arbetsolyckor med frånvaro och anmälda arbetssjukdomar. Enligt Arbetsmiljöverkets statistik har antalet dödsolyckor i arbetet minskat under en lång period, även om det 2011 inträffade något fler dödsolyckor (57) än året dessförinnan (54). Under 2012 sjönk antalet dödsolyckor i arbetet relativt kraftigt till 45. Siffrorna börjar därmed närma sig siffrorna från 2009, då den lägsta nivån i modern tid uppmättes med 41 dödsolyckor. Till de branscher som är särskilt drabbade hör bygg- och tillverkningsindustrin, transportområdet och jord- och skogsbruket. Män är klart mer olycksdrabbade än kvinnor. Under 2012 var endast 4 av de 45 personer som omkom kvinnor. Det kan även påpekas att Sverige, enligt statistik från Eurostat som omfattar samtliga EU-gemensamma branscher, från 2009 har haft förhållandevis få dödsolyckor i ett internationellt perspektiv. Utskottet anser att det är glädjande att en sådan kraftig sänkning av antalet dödsolyckor i arbetet har skett under 2012. Utgångspunkten för arbetsmiljöpolicen är att skapa förutsättningar för en arbetsmiljö där inte några dödsolyckor ska behöva ske på våra arbetsplatser. Enligt utskottets mening har ett seriöst och förebyg-

gande arbetsmiljöarbete sannolikt väsentligen mycket större betydelse för antalet dödsolyckor än att, som föreslås i ett par motionsyrkanden, anta en nollvision för sådana olyckor.

När det gäller arbetsolyckor med sjukfrånvaro och anmälda arbetssjukdomar kan utskottet konstatera att en kraftig minskning av antalet fall på båda dessa områden skedde under perioden 2003–2009. Under senare år har dock nivåerna på båda dessa områden ökat något jämfört med respektive föregående år. Den vanligaste orsaken till arbetsolyckor med sjukfrånvaro hos kvinnor har varit fallolyckor. För män har olyckor orsakade av förlorad kontroll över handverktyg och transportmedel dominerat. När det gäller arbetssjukdomar svarar belastningsfaktorer för ca 40 procent av anmälningarna.

Enligt utskottets uppfattning måste den långsiktiga trenden för arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar anses vara god. Tillgängliga indikatorer på området har haft en positiv utveckling sett över flera år. Utskottet anser dock att det finns skäl att noga följa och analysera utvecklingen så att denna fortsätter i rätt riktning. För en fortsatt långsiktig minskning av dödsolyckor, arbetsolyckor med sjukfrånvaro och anmälda arbetsskador är det enligt utskottets uppfattning viktigt att hänsyn tas till riskutveckling på olika områden.

Utskottet välkomnar att Arbetsmiljöverket under 2012 genomförde ett flertal åtgärder riktade mot områden som kan uppfattas som riskområden eller områden där det funnits särskilt behov av kunskapsinsatser. Som exempel kan nämnas en särskild inspektionsinsats med fokus på kvinnors arbetsmiljö och belastningsskador. Under 2012 och början av 2013 genomfördes inspektioner vid drygt 700 arbetsplatser där manuell hantering eller repetitivt arbete förekommer. Avsikten med tillsynen var att minska belastningsskador på längre sikt genom att synliggöra riskerna innan skador uppstår. Arbetsgivarna, av vilka 7 av 10 fick krav på att åtgärda brister, uppmärksammades på att det finns enkla metoder för att bedöma risker för belastningsskador. Arbetsgivarna var över lag positiva till insatsen. Tillsynsaktiviteten genomfördes som en del av det särskilda uppdraget om insatser för kvinnors arbetsmiljö som Arbetsmiljöverket har fått av regeringen för perioden 2011–2014. Samordnade inspektioner har även utförts med inriktning på bemanningsbranschen, som är överrepresenterad i förhållande till sin storlek vad gäller arbetsolyckor med sjukfrånvaro. Det är också en bransch där andelen unga arbetstagare är högre än i andra branscher. Arbetsmiljöverket genomförde under 2012 drygt 600 inspektioner vid nästan 500 arbetsställen och riktade drygt 700 krav. Utskottet noterar även att Arbetsmiljöverket inom kort kommer att publicera en kunskapsöversikt som ska belysa forskningsläget vad gäller bemanningsbranschen i förhållande till arbetsskador med koppling till branschen samt den fysiska och psykosociala arbetsmiljön. Ett annat verktyg för att förhindra arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar är att Arbetsmiljöverket meddelar föreskrifter. Utskottet noterar att Arbetsmiljöverket under 2012 bl.a. reviderade och tog

beslut om nya föreskrifter för belastningsergonomi samt om motorkedjesågar och röjsågar, som är ett särskilt utsatt område inom det i sig olycksdrabbade skogsbruket.

Utskottet är av uppfattningen att regeringen bedriver en aktiv arbetsmiljöpolitik när det gäller att förhindra arbetsrelaterade olyckor och skador.

Med hänvisning till det ovan anförda anser utskottet att några nya initiativ inte är nödvändiga, och motionerna 2012/13:A392 (S) yrkande 26, 2012/13:A202 (V) yrkande 8, 2012/13:A338 (S) yrkande 2 och 2012/13:A355 (S) yrkande 2 bör därför avslås.

Vibrationsskador

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om insatser mot vibrations-skador.

Motionen

Hillevi Larsson (S) pekar i motion 2012/13:A249 på att vibrationer i arbetslivet är ett dolt arbetsmiljöproblem. Kunskapen om problemet är bristfällig inom företagshälsovården samt hos arbetsgivare och arbetstagare. Det behövs fler riktade inspektioner från Arbetsmiljöverket och informationskampanjer inom området vibrationsexponerad arbetsmiljö. Det behövs även mer forskning kring vibrationsskador.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla Arbetsmiljöverkets roll och dess viktiga tillsynsuppgift i att övervaka att samhällets krav på en god arbetsmiljö uppfylls. Verkets kärnuppgift är att se till att arbetsmiljölagen och övrig arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftning följs. Enligt utskottets uppfattning är det avgörande med en kontinuerlig utveckling av de metoder som används både för att identifiera var fördjupade tillsynsinsatser behövs och för att åtgärda allvarliga arbetsmiljöproblem.

Vibrationer i arbetslivet och de arbetsskador som det kan föra med sig är ett av de många arbetsmiljöområden som verket har att hantera. Arbetsmiljöverket har i flera av sina föreskrifter bestämmelser som reglerar vibrationsexponerad arbetsmiljö, däribland föreskrifterna Medicinska kontroller i arbetslivet (AFS 2005:6) och Vibrationer (AFS 2005:15). Utskottet kan på ett generellt plan hålla med om motionärens resonemang kring vilka faktorer som kan påverka efterlevnad av föreskrifter, nämligen riktade inspektioner från Arbetsmiljöverket, kunskap om riskbedömning och kunniga skyddsombud.

Utskottet vill uppmärksamma att Arbetsmiljöverket har vidtagit särskilda tillsynsinsatser för att se över vibrationsexponerad arbetsmiljö. Under 2012 genomförde Arbetsmiljöverket bl.a. en bred tillsynsinsats i norra Sverige och inspekterade 400 arbetsplatser där anställda utsätts för buller och vibrationer. Krav riktades mot flertalet av arbetsgivarna. Arbetsmiljöverket har tidigare genomfört liknande tillsynsinsatser såväl i södra Sverige som i Mellansverige. Utskottet ser positivt på att verket genomför den här typen av tillsynsinsatser på det aktuella området. Det är enligt utskottets mening rimligt att anta att tillsynsinsatserna kan leda till ökade kunskaper om vibrationer på de inspekterade arbetsplatserna.

På arbetsmiljöområdet är det visserligen lagstiftning som lägger grunden för kraven på arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet. Utskottet vill dock även i detta sammanhang betona den viktiga roll som arbetsmarknadens parter har på området.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser utskottet inte att det finns skäl för att föreslå något tillkännagivande med anledning av motion 2012/13: A249, som därför avstyrks.

Arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ekonomiska sanktionsavgifter kopplade till arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering.

Jämför reservation 7 (V).

Motionen

Vänsterpartiet betonar i kommittémotion 2012/13:A202 av *Josefin Brink m.fl.* yrkande 15 behovet av att skärpa arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering. Partiet anser att regeringen bör återkomma med förslag om ekonomiska sanktionsavgifter som är kopplade till de skyldigheter som en arbetsgivare enligt lag har att anpassa arbetsplats och arbetsuppgifter för sina anställda. Sådana lagstadgade avgifter skulle i kombination med reglering i kollektivavtal öka arbetstagarorganisationernas möjligheter att driva fall där arbetsgivare inte har fullföljt sina skyldigheter. Kollektivavtalsregleringar möjliggör även en bättre anpassning av reglerna.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmiljölagen ställer krav på att arbetsförhållandena ska anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Arbetsgivaren ska se till att det i hans eller hennes verksamhet finns en på lämpligt sätt organiserad arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet för att fullgöra de uppgifter som arbetsgivaren har enligt arbetsmiljölagen och 30 kap. socialförsäkringsbalken.

Arbetsgivaren ska, efter samråd med den försäkrade, lämna de upplysningar till Försäkringskassan som behövs för att den försäkrades behov av rehabilitering snarast ska kunna klarläggas och även i övrigt medverka till att detta klargörs. Arbetsgivaren ska också svara för att de åtgärder som behövs för en effektiv rehabilitering vidtas, t.ex. att utreda vilka rehabiliteringsåtgärder som det skulle vara möjligt att vidta på arbetsplatsen.

Utskottet anser att frågan om arbetsanpassning och rehabilitering för arbetstagare som är i behov av sådant stöd är en viktig fråga. Det är inte bara viktigt för den enskilda arbetstagaren och arbetsplatsen, utan även för att upprätthålla goda förutsättningar för en väl fungerande arbetsmarknad och för samhället i stort. Enligt utskottet är det av central betydelse att ha ett regelverk på området som syftar till att motverka långa och passiva sjukskrivningar och att personer hamnar i permanent utanförskap. Utskottet anser att den rådande ordningen för arbetsgivares ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering är väl avvägd och ändamålsenlig. Utskottet anser inte att ett system med ekonomiska sanktionsavgifter på detta område skulle bidra till det syfte som regelverket på området bör ha.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet motion 2012/13: A202 (V) yrkande 15.

Företagshälsovård

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om företagshälsovårdens omfattning och utredning om företagshälsovården.

Jämför reservationerna 8 (S, V) och 9 (MP).

Motionerna

Socialdemokraterna framhåller i kommittémotion 2012/13:A392 av *Ylva Johansson m.fl.* yrkande 31 att tillgången till företagshälsovård har fortsatt att minska. Sammantaget saknar omkring en tredjedel av alla anställda tillgång till företagshälsovård. Partiet vill se en utveckling där företagshälsovården blir en mer effektiv resurs i arbetsmiljö- och rehabiliteringsarbetet och i arbetet med arbetsanpassning där anställda får tillgång till en kvalitetsssäkrad företagshälsovård.

Vänsterpartiet framhåller i kommittémotion 2012/13:A202 av *Josefin Brink m.fl. yrkande 14* vikten av att alla arbetstagare får tillgång till en kvalitetssäkrad företagshälsovård. Allt färre arbetstagare har tillgång till företagshälsovård och arbetsgivare saknar ofta kunskap om företagshälsovårdens roll i det systematiska förebyggande arbetsmiljöarbetet. Partiet anser att regeringen bör ta initiativ till att i samverkan med arbetsmarknadens parter skapa en effektiv kvalitetssäkrad företagshälsovård som omfattar alla arbetstagare.

Kurt Kvarnström och *Roza Güclü Hedin (båda S)* anser i motion 2012/13:A335 att tillgången till en bra företagshälsovård med god kvalitet och med en inriktning mot ett förebyggande arbete på sikt måste bli en rättighet för alla anställda. Enligt motionärerna bör det även övervägas om inte företagshälsovårderna ska vara lagstadgade så att den omfattar alla anställda.

Christina Karlsson och *Eva Sonidsson (båda S)* anser i motion 2012/13:A374 *yrkande 1* att det är viktigt att företagshälsovårderna omfattar många och att det förebyggande arbetsmiljöarbetet prioriteras.

Annika Lillemets (MP) anser i motion 2012/13:A273 att det bör utredas hur alla förvärvsarbetande i Sverige ska kunna ges tillgång till företagshälsovård av god kvalitet. Såväl organiseringen som finansieringen av företagshälsovårderna behöver utredas.

Utskottets ställningstagande

Enligt arbetsmiljölagen ska arbetsgivaren svara för att den företagshälsovård som arbetsförhållandena kräver finns att tillgå. Med företagshälsovård menas en oberoende expertresurs inom områdena arbetsmiljö och rehabilitering. Företagshälsovårderna ska särskilt arbeta för att förebygga och undanröja hälsorisker på arbetsplatser och ha kompetens att identifiera och beskriva sambanden mellan arbetsmiljö, organisation, produktivitet och hälsa. Verksamheten regleras även genom föreskrifter och allmänna råd som har utfärdats av Arbetsmiljöverket. Verket har i sin instruktion uppdraget att följa och främja företagshälsovårdens utveckling.

Av arbetsmiljöundersökningen *Arbetsmiljön 2011* (Arbetsmiljöstatistik Rapport 2012:4), som genomförts av SCB på uppdrag av Arbetsmiljöverket, framgår att ungefär två av tre kvinnor och män uppger att de har tillgång till företagshälsovård på sin arbetsplats. Det är ungefär i nivå med motsvarande rapport för 2009. Företagshälsovårderna tycks vara mer utbyggd i medelstora och stora företag än i små företag och jämförelsevis väl utbyggd i den offentliga sektorn. Inom olika typer av servicearbeten är tillgången till företagshälsovård mindre vanlig. Personer med en mer omfattande yrkesutbildning har i många fall en bättre tillgång till företagshälsovård än personer med kortare utbildningsbakgrund.

Frågor om företagshälsovård och dess omfattning har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, bl.a. i betänkande 2011/12:AU5. Utskottet noterar att en stor del av diskussionen de senaste åren har handlat om

företagshälsovårdens roll och uppgifter i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Företagshälsovårdens roll i det hälsofrämjande och förebyggande arbetsmiljöarbetet har inte ägnats lika stor uppmärksamhet.

Vikten av en fungerande och välutvecklad företagshälsovård lyfts fram i den nationella handlingsplanen för arbetsmiljöpolitiken. Enligt skrivelsen har förutsättningarna för företagshälsovården stärkts, vilket enligt utskottet är positivt. Samtidigt vill utskottet liksom regeringen understryka vikten av att företagshälsovårdens förebyggande roll även fortsättningsvis lyfts fram. På så sätt kan företagshälsovården utvecklas så att fler anställda och arbetsgivare får del av en väl fungerande och kompetent expertresurs. Behovet av en kompletterande expertresurs i arbetsmiljöfrågor är vanligtvis särskilt stort hos små och medelstora företag. Enligt utskottets uppfattning har arbetsgivaren en avgörande roll för utvecklingen av företagshälsovården genom att i sin upphandling av företagshälsovårdens tjänster påverka utbudet och inriktningen av verksamheten. Statens insatser bör främst inriktas på att främja företagshälsovårdens kvalitet, t.ex. genom en utveckling där utbildning inom företagshälsovårdens kunskapsområden ges vid universitet och högskolor. Utskottet har tidigare framhållit den utveckling som har skett på området genom att företagshälsovårdsutbildningar har flyttats in i det reguljära högskole- och universitetssystemet samt att en professur i företagshälsovård har inrättats. Det finns även skäl att lyfta fram det arbete som den av regeringen inrättade delegationen för kunskapsområdet företagshälsovård, den s.k. FHV-delegationen, har utfört på området. Genom bl.a. studiehandboken Framgångsrik företagshälsovård – möjligheter och metoder (SOU 2011:63) och slutrapporten Kunskapsområdet företagshälsovård – en rapport om utbildning, utveckling och forskning (SOU 2011:79) har FHV-delegationen bidragit till kunskapsutvecklingen inom företagshälsovården.

Utöver kunskapsutveckling är även informationsspridning viktigt för att företagshälsovården ska kunna utvecklas och nå fler personer. Arbetsmiljöverket har en betydelsefull roll när det gäller informationsspridning inom arbetsmiljöområdet i stort, däribland om frågor kopplade till företagshälsovården. Utskottet välkomnar att Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan har utvecklat ett samarbete under 2012 för att bättre koordinera sina insatser på detta område.

Utskottet anser att de insatser som vidtagits på området och ambitionen om fortsatt informationsspridning bör leda till att tillgången till företagshälsovård kan öka. Utskottet välkomnar därför det pågående arbetet med att utveckla företagshälsovården och föreslår att riksdagen avslår motionerna 2012/13:A392 (S) yrkande 31, 2012/13:A202 (V) yrkande 14, 2012/13:A335 (S), 2012/13:A374 (S) yrkande 1 och 2012/13:A273 (MP).

Skyddsombud

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. de regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet.

Jämför reservation 10 (S, V).

Motionerna

Socialdemokraterna behandlar i kommittémotion 2012/13:A392 av *Ylva Johansson m.fl. yrkande 29* bl.a. skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet. Partiet vill ge de regionala skyddsombuden ett vidgat uppdrag som innebär en rätt att besöka och bygga upp ett strukturerat arbetsmiljöarbete på arbetsplatser där det finns kollektivavtal men saknas fackliga medlemmar.

Vänsterpartiet anser i kommittémotion 2012/13:A202 av *Josefin Brink m.fl. yrkande 13* att arbetsmiljölagen bör ändras så att regionala skyddsombud får rätt att verka på företag med kollektivavtal även om det tillfälligtvis inte finns någon medlem i den kollektivavtalsbärande arbetstagarorganisationen vid företaget.

Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S) vill i motion 2012/13:A339 *yrkande 3* att skyddsombudens roll i arbetslivet ska förstärkas. Dels behöver skyddsombudens roll på arbetsplatsen stärkas på ett generellt plan, dels bör regionala skyddsombud ges rätt att besöka företag som har kollektivavtal men inga fackliga medlemmar.

Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S) anser i motion 2012/13:A336 att villkoren för den regionala skyddsombudsverksamheten bör ses över.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla att skyddsombuden är en viktig del av det svenska arbetsmiljösystemet. Ett väl fungerande lokalt skyddsarbete är av central betydelse i det riskförebyggande arbetet och skyddsombuden har en viktig roll i detta sammanhang. Att skyddsombuden har en central roll för ett fungerande arbetsmiljöarbete framhålls t.ex. i Pensionsåldersutredningens slutbetänkande (SOU 2013:25) där det bl.a. föreslås stärkta kompetensinsatser för skyddsombuden.

De regionala skyddsombuden har bl.a. till uppgift att aktivera och stödja för arbetstagersidan i det lokala arbetsmiljöarbetet, främst på mindre arbetsställen där det saknas skyddskommittéer. De regionala skyddsombudens roll är särskilt betydelsefull eftersom många arbetstagare arbetar i mindre företag. Skyddsombuden har en tydlig roll i tillsynen genom sina befogenheter att till Arbetsmiljöverket påtala brister i arbetsmiljön och vid omedel-

bar eller allvarlig fara för arbetstagares liv avbryta ett arbete, s.k. skyddsombudsstopp. Utskottet har tidigare under valperioden behandlat frågor om bl.a. regionala skyddsombud, senast i betänkande 2011/12:AU5.

Utskottet vill understryka den betydelsefulla roll som arbetsmarknadens parter har även i detta sammanhang. Den lokala arbetstagarorganisationen utser t.ex. skyddsombud på arbetsplatsen. Arbetsmiljölagstiftningen förutsätter en väl fungerande samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare. En fortsatt minskad andel arbetstagare som är fackligt organiserade skulle kunna innebära att förutsättningarna för arbetsmiljöarbetet förändras, liksom förutsättningarna att rekrytera kvalificerade skyddsombud. Utskottet vill peka på att regeringen i den nationella handlingsplanen för arbetsmiljöpolitiken har angett att kompetensstöd vid generationsväxling för skyddsombud och regionala skyddsombud kan komma att behövas. Utskottet delar regeringens uppfattning om att det dock främst är en fråga för arbetsmarknadens parter.

Utskottet har tidigare pekat på att parterna, utöver sitt deltagande i det praktiska arbetsmiljöarbetet, i stor utsträckning har de verktyg som behövs för att rätta till det som kan uppfattas som brister i regelsystemen, bl.a. genom möjligheterna att anpassa och komplettera lagstiftningen genom avtal. Parterna har även betydelsefulla uppgifter när det gäller utbildning, opinionsbildning, informationsverksamhet, kunskapsbildning och kunskaps-spridning. Utskottet finner skäl att på nytt lyfta fram dessa förhållanden och kan konstatera att parterna får anses ha ett tydligt inflytande på det aktuella området.

Slutligen välkomnar utskottet att Arbetsmiljöverket betalar ut ett statligt bidrag för den regionala skyddsombudsverksamheten till de fackliga centralorganisationerna. Under 2012 uppgick detta bidrag till 101,4 miljoner kronor, varav 18,2 miljoner var slutbetalning för 2011 års verksamhet.

Med hänvisning till det som anförts ovan anser inte utskottet att det finns anledning att föreslå något tillkännagivande. Motionerna 2012/13:A392 (S) yrkande 29, 2012/13:A202 (V) yrkande 13, 2012/13:A339 (S) yrkande 3 och 2012/13:A336 (S) bör därför avslås.

Samverkan vid upphandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en ny regel i arbetsmiljölagen om arbetsgivarens samverkan med skyddsombud eller skyddskommitté vid upphandling som rör arbetsmiljöfrågor.

Jämför reservation 11 (S).

Motionen

Socialdemokraterna anser i kommittémotion 2012/13:A392 av *Ylva Johansson m.fl. yrkande 30* att det ska införas en ny regel i arbetsmiljölagen om att all upphandling som rör arbetsmiljöfrågor, t.ex. rehabiliteringstjänster, företagshälsovård eller arbetshjälpmedel, ska ske i samverkan med skyddsombud eller skyddskommitté.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare under innevarande valperiod behandlat frågan om att införa av en regel i arbetsmiljölagen om att all upphandling som rör arbetsmiljöfrågor ska ske i samverkan med skyddsombud eller skyddskommitté. En utförlig behandling av frågan gjordes i betänkande 2011/12:AU5 (s. 12–15).

Vid den tidigare behandlingen pekade utskottet särskilt på de regler om inflytande för arbetstagar sidan som finns i arbetsmiljölagen och medbestämmandelagen. I arbetsmiljölagen anges särskilt frågor om inflytande rörande företagshälsovård och arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet på arbetsstället. Eftersom förhållandena skiljer sig åt inom olika sektorer, branscher och företag ansåg utskottet att en anpassning av arbetsmiljölagens regler om inflytande i aktuella avseenden kan ske genom kollektivavtal. I fråga om företagshälsovård är detta också den åsikt som regeringen gav uttryck för när arbetsgivarens ansvar på området förtydligades genom en ändring i arbetsmiljölagen (prop. 1998/99:120). Som utskottet konstaterade vid den tidigare behandlingen av frågan finns sådana avtal på delar av arbetsmarknaden.

I sammanhanget kan nämnas att Upphandlingsutredningen i mars 2013 redovisade sitt slutbetänkande till regeringen (SOU 2013:12). Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera upphandlingsregelverket ur ett ekonomiskt och samhällspolitiskt perspektiv. Syftet har bl.a. varit att utreda om upphandlingsreglerna i tillräcklig utsträckning gör det möjligt för upphandlande myndigheter och enheter att bl.a. ta sociala och etiska hänsyn. Betänkandet har remitterats.

Vid tidigare behandling av frågan har utskottet inte ansett att det har behövts några åtgärder i frågan. Utskottet ser ingen anledning att ompröva sina tidigare ställningstaganden. Motion 2011/12:A392 (S) yrkande 30 avstyrks därför.

Ensamarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ensamarbete.

Motionen

Ingemar Nilsson och Susanne Eberstein (båda S) pekar i motion 2012/13: A263 på de risker som är förknippade med ensamarbete och den psykosociala arbetsmiljö i vilken ensamarbete utförs. De lyfter särskilt fram ensamarbete i butiker och risken för att utsättas för rån. Enligt motionärerna bör Arbetsmiljöverket ges i uppdrag att se över föreskrifterna om ensamarbete och överväga hur föreskrifterna kan skärpas för att tydliggöra arbetsgivarnas ansvar när det gäller att eliminera risker vid ensamarbete.

Utskottets ställningstagande

Ensamarbete är över lag förknippat med större risker än andra arbetsformer. En sådan risk är risken att utsättas för hot och våld i sitt arbete. Arbetsmiljölagen anger att arbetsgivaren ska beakta den särskilda risk för ohälsa och olycksfall som kan följa av att arbetstagaren utför ett arbete ensam. Arbetsmiljöverket har dessutom utfärdat flera föreskrifter och anvisningar om ensamarbete, särskilt föreskriften Ensamarbete (AFS 1982:3). Arbetsmiljölagen innehåller vidare en bestämmelse som ger skyddsombud rätt att under vissa förutsättningar stoppa ensamarbete. Ensamarbete kan även regleras i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter.

Enligt utskottet är det viktigt att riskerna med ensamarbete tas på allvar. Utskottet vill dock framhålla att olägenheter som orsakas av ensamarbete ofta kan förebyggas genom planering av arbetet. Åtgärder kan t.ex. vidtas så att den som utför ensamarbetet inte löper större risk för skada än om flera gemensamt hade utfört arbetet. Det är viktigt att arbetstagarna har tillräcklig utbildning, information och instruktion för att utföra arbetet ensamma.

Utskottet noterar att såväl Arbetsmiljöverket som arbetsmarknadens parter och branschorganisationer är aktiva i frågor som rör ensamarbete. Arbetsmiljöverket genomförde t.ex. under hela 2011 en särskild inspektionsaktivitet om hot och våld i detaljhandeln, som är en bransch där ensamarbete är vanligt. Sammantaget genomfördes 2 040 inspektioner, varav ca 70 procent resulterade i krav på åtgärder. Kraven gällde främst bättre kunskaper. Enligt utskottets uppfattning lämpar det sig väl att arbetsmarknadens parter är aktiva på området. Frågor om ensamarbete får nämligen anses vara sådana frågor som typiskt sett med fördel kan hanteras genom samverkan och avtal mellan parterna. Parterna får i stor utsträckning anses ha de verktyg som behövs för att hitta fungerande lösningar på problemen.

Med det ovan anförda avstyrks motion 2012/13:A263 (S).

Kontanthantering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. krav på att se över möjligheten att undanta mindre butiker från krav på slutna kontanthantering.

Bakgrund

Utskottet behandlade i betänkande 2010/11:AU3 frågan om krav på slutna kontanthantering. Utskottet uttalade att "[s]å länge kontanter förekommer kvarstår risken för rån, men det finns slutna kontanthanteringssystem där det inte går att komma åt pengarna" (s. 30). I syfte att minska antalet butiksrån och därmed förbättra de anställdas arbetsmiljö föreslog utskottet ett tillkännagivande om att initiativ bör tas att tillsammans med arbetsmarknadens parter utforma ett förslag till lag om slutna kontanthantering inom detaljhandeln. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2010/11:187).

Motionen

Jan R Andersson och Sten Bergheden (båda M) anför i motion 2012/13: N252 att det inte är något fel på grundsyftet med slutna kontanthantering i detaljhandeln – att minska butiksrån och därmed förbättra arbetsmiljön. Det kan dock vara ekonomiskt betungande att införa slutna kontantsystem. Förutsättningarna för att driva små- och medelstora företag, särskilt på landsbygden, kan därför missgynnas. Motionärerna föreslår att regeringen ser över hur man kan underlätta betalningsservice och kontanthantering på landsbygden (*yrkande 3*). Motionärerna begär även att regeringen ser över möjligheten att slopa framtida krav på slutna kontanthantering för mindre butiker (*yrkande 6*).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Arbetsmiljöverket under flera år har genomfört insatser för att förebygga att anställda utsätts för hot, våld och rån på sin arbetsplats. Som exempel kan nämnas att kontantfria resor med kollektivtrafik har införts, vilket har resulterat i att antalet rån har minskat, att omfattande inspektioner av butiker har genomförts för att få ner antalet butiksrån och att riktade informationskampanjer till ägare av mindre butiker har genomförts. Utskottet anser att det är av största vikt att bekämpa situationer med risk för hot och våld inom detaljhandeln.

Arbetsmiljöverket har tagit fram föreskrifterna Åtgärder mot våld och hot i arbetsmiljön (AFS 1993:2) och Ensamarbete (AFS 1982:3). I myndighetens arbete med att ta fram föreskrifter ingår samråd med arbetsmarknadens parter. På grundval av bestämmelser i arbetsmiljölagen och dessa

föreskrifter ställer Arbetsmiljöverket regelbundet krav på åtgärder för att förebygga risk för rån inom detaljhandeln, bl.a. krav på olika former av sluten kontanthantering. Kraven ställs efter en bedömning i det enskilda fallet.

Mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande om en lag om sluten kontanthantering inom detaljhandeln hade Arbetsmarknadsdepartementet i november 2011 en diskussion med arbetsmarknadens parter om denna fråga. Därefter har samråd med arbetsmarknadens parter och branschorganisationer fortsatt i skriftlig form. Av samrådet framgår tydligt att parterna har motsatta åsikter om lämpligheten av att införa en ny lagstiftning om sluten kontanthantering. I regleringsbrevet för 2013 har Arbetsmiljöverket getts i uppdrag att senast den 2 september 2013 lämna en redovisning av myndighetens arbete för att främja en förbättrad säkerhet vad avser risken för hot och våld inom detaljhandeln. I detta sammanhang ska myndigheten bedöma och ta hänsyn till den teknikutveckling som sker i fråga om kontanthantering. Redovisningen ska avse åtgärder inom i första hand myndighetens föreskrifts- och inspektionsverksamhet.

Utskottet kan konstatera att det finns olika vägar att gå för att komma till rätta med riskerna för rån inom detaljhandeln. Utskottet vill dock påpeka att de frågor som är aktuella här normalt sett är lämpliga för arbetsmarknadens parter att diskutera och finna lösningar på.

Frågan om en sluten kontanthantering inom detaljhandeln bereds inom Regeringskansliet och regeringens vidare åtgärder bör avvaktas. Motion 2012/13:N252 (M) yrkandena 3 och 6 avstyrks därmed.

Offentligt anställdas arbetsmiljö

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om offentligt anställdas arbetsmiljö.

Jämför reservation 12 (V).

Motionen

Vänsterpartiet framhåller i kommittémotion 2012/13:A202 av *Josefin Brink m.fl.* yrkande 12 att det är ett särskilt politiskt ansvar att offentligt anställda inte utsätts för våld och hot i sitt arbete. Personaltätheten i offentligt finansierad verksamhet är generellt sett lägre i dag än i början av 1990-talet. En ökad förekomst av våld och hot mot anställda i offentligt finansierad verksamhet kan kopplas både till nedskärningar och till försämrade regler i bl.a. sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna. Partiet anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över konsekvenserna av sänkt personaltäthet i offentligt finansierade välfärdsverksamheter och myndigheter med serviceuppdrag och de regeländringar som genomförts i

rätten till ekonomiskt bistånd, ersättning från sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen, med avseende på våld och hot och psykosocial arbetsmiljö för de anställda.

Utskottets ställningstagande

Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet har antalet anmälda våldsbrott mot tjänstemän fördubblats sedan mitten av 1990-talet. Det är enligt utskottet aldrig acceptabelt att anställda utsätts för hot och våld i sin yrkesroll. Det är helt centralt för en fungerande arbetsmarknad att människor känner sig trygga när de går till sina arbeten.

Mot bakgrund av ökningen av våldsbrott mot tjänstemän inledde Arbetsmiljöverket under 2011 ett nationellt projekt med lokala anpassningar för att förebygga riskerna för hot och våld vid myndighetsutövning. Projektet innefattar omfattande inspektionsverksamhet och ska pågå under tre år. Det övergripande målet är att det inte ska uppstå några hotfulla eller våldsamma situationer på myndighetsutövande arbetsplatser. Om detta ändå sker ska arbetsplatsen erbjuda ett gott stöd till den som drabbas. Arbetsmiljöverkets ambition är att öka kunskapen hos arbetsgivarna och arbetstagarerna så att de kan arbeta förebyggande och systematiskt med att undersöka, bedöma och åtgärda de risker som finns för att en hotfull eller våldsam situation skulle kunna uppstå.

Ett möjligt problem som Arbetsmiljöverket har lokaliserat är att många myndigheter har tillsyn över annan lagstiftning, vilket kan leda till att arbetsmiljölagen riskerar att hamna lite i skymundan. Arbetsmiljöverket ser det därför som viktigt att påminna arbetsgivarna om att de har ett arbetsmiljöansvar för sin personal. Enligt Arbetsmiljöverket finns det inom vissa branscher och på vissa arbetsplatser dessutom en tendens att personalen anser att den får räkna med att vissa situationer uppstår när man jobbar på just den arbetsplatsen. Det är därför minst lika viktigt att upplysa arbetstagarerna om att de har rätt att kräva en trygg och säker arbetsmiljö, som det är att informera arbetsgivarna om deras lagstadgade skyldigheter. Under 2012 har Arbetsmiljöverket inom ramen för det ovan nämnda projektet genomfört drygt 800 inspektioner vid nästan 500 arbetsställen och riktat nästan 1 500 krav mot arbetsgivare. Under projektets första år (2011) genomfördes knappt 500 inspektioner vid närmare 300 arbetsställen och drygt 1 000 krav riktades mot arbetsgivare.

Utskottet välkomnar Arbetsmiljöverkets riktade insatser på området. Arbetsmiljöverkets omfattande inspektionsinsatser visar enligt utskottet att frågan om offentligt anställdas arbetsmiljö och riskerna för att drabbas av hot och våld vid myndighetsutövning tas på största allvar av den myndighet som är satt att se till att arbetsmiljölagstiftningen följs.

Med hänvisning till det som anförts ovan anser utskottet att motion 2012/13:A202 (V) yrkande 12 bör avslås.

Kränkande särbehandling i arbetslivet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om behovet av arbetsrättslig lagstiftning och en nationell handlingsplan för kränkande särbehandling i arbetslivet.

Jämför reservation 13 (V).

Motionerna

Vänsterpartiet framhåller i kommittémotion 2012/13:A202 av *Josefin Brink m.fl. yrkande 16* att det i dag saknas tydlig lagstiftning som skyddar den som utsätts för trakasserier på arbetsplatsen. Den förvaltningsrättsliga lagstiftning som finns i form av arbetsmiljölagen är inte tillräcklig utan det behövs arbetsrättslig lagstiftning på området. En utredning bör därför tillsättas med uppdrag att ta fram förslag till en ny lag mot trakasserier i arbetslivet.

Christer Winbäck (FP) betonar i motion 2012/13:A220 behovet av att ta fram en nationell handlingsplan för kränkande särbehandling i arbetslivet. Det är viktigt att ta ett helhetsgrepp där både det förebyggande och det stödjande arbetet finns med.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tar tydligt avstånd från all mobbning och kränkande särbehandling i arbetslivet. På samma sätt som inte någon anställd ska behöva utsättas för hot eller våld i arbetslivet är det självklart att anställda inte ska behöva mötas av mobbning eller annan kränkande särbehandling på sin arbetsplats. Motionsyrkanden som riktar in sig på kränkande särbehandling i arbetslivet har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast i betänkande 2011/12:AU5.

Arbetsgivarens ansvar för det systematiska arbetsmiljöarbetet enligt arbetsmiljölagen preciseras bl.a. i Arbetsmiljöverkets föreskrift Systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1). Ansvaret omfattar bl.a. att det ska finnas en arbetsmiljöpolicy som beskriver hur arbetsförhållandena i arbetsgivarens verksamhet ska vara, detta för att kunna förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet och uppnå en tillfredsställande arbetsmiljö. I föreskriften Kränkande särbehandling i arbetslivet (AFS 1993:17) definieras kränkande särbehandling som återkommande klandervärda eller negativt präglade handlingar som riktar mot en enskild person på ett kränkande sätt och som kan leda till att personen ställs utanför arbetsplatsens gemenskap. Kränkande särbehandling kan t.ex. vara mobbning, psykiskt våld, social utstötning och olika former av trakasserier. Den som utsätts för kränkande särbehandling ska snabbt få stöd och hjälp, och det ställs krav på att arbets-

givaren ska planera och organisera verksamheten så att kränkande särbehandling förebyggs. Arbetsgivaren ska också klarlägga att en sådan behandling inte accepteras.

Av Arbetsmiljöverkets undersökning Arbetsmiljön 2011 (Arbetsmiljöstatistik Rapport 2012:4) framgår bl.a. att 8 procent av de tillfrågade personerna uppgav att de hade varit utsatta för mobbning från chefer eller arbetskamrater vid något tillfälle under de senaste tolv månaderna. Nivån var ungefär densamma hos kvinnor och män. Upplevda trakasserier på grund av kön var dock klart vanligare hos kvinnor än hos män.

Som utskottet har framhållit vid tidigare tillfällen har arbetsmarknadens parter en viktig roll i att förebygga och motverka mobbning och annan kränkande särbehandling i arbetslivet. Sådana uttryck kan vara och är ofta en följd av förhållandena på arbetsplatsen. Det är på arbetsplatserna som de tidiga signalerna kan fångas upp och stöd ges till dem som drabbas. Utskottet är alltjämt av den uppfattningen att ett fortsatt och utvecklat arbete mot mobbning på arbetsplatserna som bedrivs av arbetsmarknadens parter, lokalt och centralt, och av berörda myndigheter är ett bra sätt att motverka kränkande särbehandling. Det är utskottets övertygelse att en sådan samverkan är mer framgångsrik för att åstadkomma en faktisk och positiv förändring i den psykosociala arbetsmiljön än att skärpa lagstiftningen eller införa en nationell handlingsplan.

I sammanhanget vill utskottet även lyfta fram den förändring av sanktionssystemet på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet som behandlas i detta betänkande. Avsikten med att införa sanktionsavgifter på bred front vid överträdelse av Arbetsmiljöverkets föreskrifter är att få till stånd ett effektivare sanktionssystem. En förhoppning är att systemet genom att konsekvent leda till påföljd för den som begår överträdelse även kan få preventiva effekter på överträdelse av Arbetsmiljöverkets föreskrifter i stort.

Med hänvisning till det som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2012/13:A202 (V) yrkande 16 och 2012/13:A220 (FP).

Öppettider i affärer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att begränsa öppettiderna i affärer på kvällar och söndagar.

Motionen

Annika Lillemets och *Stina Bergström* (båda MP) vill i motion 2012/13:A366 att regeringen tar fram lagstiftning för att reglera öppettiderna i affärer på kvällar och söndagar. Motionärerna anser att det är värt att pröva att göra söndagen så köpfri som möjligt och att det är rimligt att se över hur sent affärer ska få hålla öppet på kvällen.

Utskottets ställningstagande

Motionärerna anser att en skärpt lagstiftning för att begränsa affärernas öppettider skulle föra med sig flera fördelar, såsom en mer balanserad syn på konsumtion och en bättre folkhälsa genom att minska den stress många lider av i dag. Enligt utskottets uppfattning är en god folkhälsa en nödvändig förutsättning för ett väl fungerade arbetsliv. Frånvaron av stress som påverkar personer i deras roll som arbetstagare eller som konsumenter kan vara en faktor som är viktig för att upprätthålla en allmänt god folkhälsa. Utskottet delar dock inte motionärernas uppfattning att en reglering av affärernas öppettider nödvändigtvis kommer att bidra till en bättre folkhälsa.

Såvitt utskottet känner till finns det inga utredningar som på ett mer generellt plan närmare belyser det påstådda sambandet mellan butikernas öppethållande å ena sidan och konsumenternas stress och folkhälsan å andra sidan. Enligt utskottet måste det beaktas att det även finns starka skäl som talar för ett generöst öppethållande. Många människor har en arbets- och boendesituation med bl.a. långa pendlingstider som gör att det finns ett behov av generösa öppettider i affärerna. Utskottet anser inte att det finns skäl att överväga en reglering av affärernas öppettider på det sätt som motionärerna vill få till stånd.

Utskottet vill även i detta sammanhang framhålla den roll som arbetsmarknadens parter spelar på området.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet motion 2012/13: A366 (MP).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Föreskrifter med straffsanktion, punkt 2 (S, V)

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Johan Andersson (S), Josefin Brink (V) och Kerstin Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:A20 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och 2012/13:A21 av Ylva Johansson m.fl. (S).

Ställningstagande

Vi ser över lag positivt på de ändringar som föreslås i propositionen och menar att förändringarna i sak är rätt väg att gå för att få effektivare, mer förutsägbara och kännbara sanktioner på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet. Ett ökat arbetskraftsdeltagande och ett längre arbetsliv kräver en höjd ambitionsnivå på arbetsmiljöområdet. Människor ska inte slitras ut i arbetslivet utan ska kunna arbeta till 65 års ålder eller ännu längre. Ett system för påföljder vid överträdelser mot arbetsmiljölagen måste utformas så att åtgärderna är starkast där arbetsmiljön är sämst.

Vi välkomnar en ökad användning av sanktionsavgifter på arbetsmiljöområdet. Förslaget innebär att arbetet med att beivra arbetsmiljörelaterade problem kan bli effektivare och att Arbetsmiljöverkets och rättsapparaten resurser kan användas på ett effektivare sätt. Vi anser dock att Arbetsmiljöverket måste ha möjligheter att både utveckla nya föreskrifter och vara bemyndigat att göra dessa föreskrifter straffsanktionerade. Vad som är skadligt och farligt i arbetsmiljön är inte konstant. Arbetsmiljööreglerna måste därför ständigt utvecklas. Vi anser att Arbetsmiljöverket, som har en dynamisk översikt över arbetsmiljöförhållandena i stort, bör ges möjlighet att välja den för situationen bäst lämpade sanktionen. Vi anser därför att möjligheten för Arbetsmiljöverket att meddela föreskrifter med straffsanktion bör finnas kvar vid sidan av möjligheten att föreskriva sanktionsavgifter.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser vi att motionerna 2012/13:A21 (S) och 2012/13:A20 (V) yrkande 1 bör bifallas.

2. Avkriminalisering och sanktionsavgiftens storlek, punkt 3 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:A20 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Vänsterpartiet är över lag positivt till propositionens förslag om att sanktionsavgifter ska användas i större utsträckning för att arbetsmiljörelaterade problem ska beivras på ett effektivare sätt. En omfattande avkriminalisering riskerar dock att försvaga arbetsmiljö- och arbetstidslagarna, vilket vore olyckligt.

Vänsterpartiet anser att överträdelse av föreskrifter som har särskild betydelse för att undvika olycksfall och ohälsa även i fortsättningen ska vara belagda med straff. Detta gäller exempelvis föreskrifter om förbud mot användning av cancerframkallande ämnen eller om tillståndskrav för anordningar som kan förorsaka olyckor. Regeringens bedömning om straffsanktionernas ineffektivitet tar inte hänsyn till den preventiva effekt som straffsanktioner kan ha. Allvarliga brott mot arbetsmiljölagen bör därför även i fortsättningen vara belagda med straff.

Vänsterpartiet anser att Arbetsmiljöverket bör samråda med de fackliga centralorganisationerna om vilka bestämmelser och föreskrifter som även i fortsättningen ska vara belagda med straffsanktioner.

Vänsterpartiet anser att propositionens förslag om ett högsta belopp för en sanktionsavgift om 1 000 000 kronor är för lågt. En sanktionsavgift ska vara så kännbar att arbetsgivaren inte frestas att avsätta pengar för att betala sanktionsavgiften i stället för att följa föreskriften. Vänsterpartiet föreslår att den högsta sanktionsavgiften ska motsvara 50 prisbasbelopp (2013 = 2 225 000 kronor).

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser jag att motion 2012/13:A20 (V) yrkandena 2–4 bör bifallas.

3. Arbetsmiljöverket, punkt 4 (SD, V)

av Mattias Karlsson (SD) och Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:A20 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi är i grunden positiva till att Arbetsmiljöverket ges ett större ansvar för att se till att reglerna på arbetsmiljöområdet efterlevs. Arbetsmiljöverket har dock sedan regeringens tillträde 2006 fått kraftigt minskade resurser, vilket har påverkat inspektionsverksamheten negativt. Om verket ska klara av sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt och om arbetsmiljöarbetet ska kunna effektiviseras i enlighet med regeringens förslag, måste verket tillföras ytterligare medel. Arbetsmiljöverket bör därför tilldelas mer resurser i syfte att se till att reglerna på arbetsmiljöområdet efterlevs.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser vi att motion 2012/13:A20 (V) yrkande 5 bör bifallas.

4. Förebyggande arbetsmiljöarbete, punkt 5 (S, MP, V)

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Johan Andersson (S), Mehmet Kaplan (MP), Josefin Brink (V) och Kerstin Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:Sf381 av Tomas Eneroth m.fl. (S) yrkande 9, 2012/13:A244 av Christer Engelhardt (S) och 2012/13:A395 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det förebyggande arbetsmiljöarbetet måste fortsätta att utvecklas. Alla människor har rätt att arbeta i en trygg och säker arbetsmiljö som ger yrkesmässig och personlig utveckling och som främjar jämställdhet och en social gemenskap. Arbetslivet ska vara utformat så att vi orkar arbeta ett helt arbetsliv. Med ett mer aktivt tillsynsarbete och förebyggande insatser mot ohälsa och arbetsskador kan dessa mål nås. Vi anser att det är nödvändigt att stärka arbetsmiljöarbetet på alla nivåer – både de förebyggande insatserna och det systematiska arbetsmiljöarbetet behöver utvecklas och prioriteras. Genom att bidra till att fler människor kan arbeta längre bidrar en god arbetsmiljö även till en starkare gemensam välfärd.

För att åstadkomma genomgripande förändringar i arbetslivet är det även viktigt att det bedrivs seriös forskning. Vi anser att arbetslivsforskningen behöver stärkas och få ett tydligt genusperspektiv.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser vi att motionerna 2012/13:Sf381 (S) yrkande 9, 2012/13:A395 (MP) yrkande 2 och 2012/13:A244 (S) bör bifallas.

5. Arbetsmiljöregler för modeller, punkt 6 (MP)

av Mehmet Kaplan (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:A328 av Helena Leander (MP).

Ställningstagande

Dagens skönhetsideal har länge kritiserats för att vara osunda. Forskning visar att dagens extremt smala skönhetsideal skadar kvinnors självbild och bidrar till ett självdestruktivt beteende. Enligt Kunskapscentrum för ätstörningar är mediernas och modets påverkan en stor riskfaktor för unga kvinnor.

Det är vanligt att modeller som är 14–15 år gamla används för modevisningar i Sverige. De har normalt en svag förhandlingsposition när det gäller att kräva rimliga arbetsförhållanden. I de flesta riskyrken finns regler för att undvika att arbetstagare skadas i arbetet. I modellyrket i Sverige saknas däremot en sådan lagstiftning. Krav eller outtalade förväntningar på att modellerna ska hålla en sjukligt låg vikt är inte förbjudna. I flera andra länder finns däremot lagar och regler på området. Även Sverige borde införa regler inom modellyrket, precis som det finns arbetsmiljöregler på andra områden. Exakt hur ett sådant system ska utformas bör utredas. Att införa sådana regler skulle vara en viktig arbetsmiljöåtgärd för dem som jobbar som modeller.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser jag att motion 2012/13:A328 (MP) bör bifallas.

6. Arbetsolyckor, punkt 7 (S, V)

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Johan Andersson (S), Josefin Brink (V) och Kerstin Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 8 och

2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 26 och avslår motionerna

2012/13:A338 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2 och

2012/13:A355 av Hannah Bergstedt och Karin Åström (båda S) yrkande 2.

Ställningstagande

Varje dag går människor till sitt arbete och riskerar att inte komma hem igen. Arbetsolyckor med dödlig utgång har ökat de senaste åren. År 2011 dog totalt 61 personer i arbetsplatsolyckor i Sverige. Det är inte acceptabelt. Även arbetsolyckorna ökar. Varje arbetsdag inträffar 36 allvarliga olycksfall på svenska arbetsplatser. Den vanligaste typen av arbetsolyckor är i dag fallolyckor som ofta orsakas av hög stress och dålig utbildning. Med en förändrad arbetsmarknad som ställer villkor som är mer pressande för den arbetssökande kan risken för arbetsolyckor öka.

Sedan vi i Sverige införde en nollvision på våra vägar har antalet dödsolyckor minskat kraftigt. Det måste vara lika viktigt att rädda medborgarnas liv när de befinner sig på jobbet som när de befinner sig i trafiken.

Vi anser att det är dags att införa en nollvision mot dödsolyckor i arbetslivet med konkreta strategiska delmål. Uppdraget att konkretisera och förverkliga visionen bör delas mellan Arbetsmiljöverket, arbetslivsforskare och arbetsmarknadens parter.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser vi att motionerna 2012/13:A392 (S) yrkande 26 och 2012/13:A202 (V) yrkande 8 bör bifallas och övriga yrkanden avslås.

7. Arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering, punkt 9 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 15.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering behöver skärpas. Redan i dag har arbetsgivare en skyldighet att göra allt som anses rimligt vad gäller rehabilitering och anpassning av arbetsplats och arbetsuppgifter. Men i de fall arbetsgivaren av någon anledning inte vill ha kvar den anställde är incitamenten för att följa dessa krav små. Arbetsgivaren behöver i allmänhet inte vara rädd för några konsekvenser. Lagstiftningens uttalade skyldigheter för arbetsgivaren att anpassa arbetsplats och arbetsuppgifter behöver kopplas till kännbara ekonomiska sanktionsavgifter. Sådana lagstiftade sanktionsavgifter kan med fördel kombineras med reglering i kollektivavtal. Det skulle öka arbetstagarorganisationernas möjligheter att driva fall där arbetsgivare inte har fullföljt sina skyldigheter, samtidigt som avtalen möjliggör en bättre anpassning av reglerna. Vänsterpartiet anser att regeringen bör återkomma med ett förslag om ekonomiska sanktionsavgifter i enlighet med vad som anförs i motionen.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser jag att motion 2012/13:A202 (V) yrkande 15 bör bifallas.

8. Företagshälsovård, punkt 10 (S, V)

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Johan Andersson (S), Josefin Brink (V) och Kerstin Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 14, 2012/13:A335 av Kurt Kvarnström och Roza Güclü Hedin (båda S), 2012/13:A374 av Kristina Nilsson och Eva Sonidsson (båda S) yrkande 1 och 2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 31 och avslår motion 2012/13:A273 av Annika Lillemets (MP).

Ställningstagande

Allt färre arbetstagare har tillgång till företagshälsovård och för dem som är anslutna till företagshälsovården har nyttan många gånger blivit mindre än tidigare. Sammantaget saknar omkring en tredjedel av alla anställda till-

gång till företagshälsovård. Ett vanligt förekommande problem är att svenska arbetsplatser alltför sällan lever upp till arbetsmiljölagens intentioner om en förebyggande företagshälsovård. Arbetsgivare saknar ofta kunskap om företagshälsovårdens roll i arbetsmiljöarbetet och väljer därför ofta det som blir billigast. Det urholkar kraftigt värdet av företagshälsovården.

Vi anser att alla arbetstagare bör ha tillgång till en kvalitetssäkrad företagshälsovård. En väl fungerande företagshälsovård som bidrar till att stärka det förebyggande och det systematiska arbetsmiljöarbetet är av stor betydelse om vi ska orka arbeta fram till 65 år eller längre. Vi vill därför se en utveckling där företagshälsovården blir en mer effektiv resurs i arbetsmiljö- och rehabiliteringsarbetet och i arbetet med arbetsanpassning. Regeringen bör därför ta initiativ till att, i samverkan med arbetsmarknadens parter, skapa en effektiv kvalitetssäkrad företagshälsovård som omfattar alla arbetstagare.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser vi att motionerna 2012/13:A392 (S) yrkande 31, 2012/13:A202 (V) yrkande 14, 2012/13:A335 (S) och 2012/13:A374 (S) yrkande 1 bör bifallas och 2012/13:A273 (MP) avslås.

9. Företagshälsovård, punkt 10 (MP)

av Mehmet Kaplan (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:A273 av Annika Lillemets (MP) och avslår motionerna

2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 14,

2012/13:A335 av Kurt Kvarnström och Roza Güclü Hedin (båda S),

2012/13:A374 av Kristina Nilsson och Eva Sonidsson (båda S) yrkande 1 och

2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 31.

Ställningstagande

Statsbidraget till företagshälsovården drogs in 1993. Därefter har företagshälsovården väsentligen finansierats via avgifter från uppdragsgivarna. Denna förändring har försämrat förutsättningarna att bedriva en god verksamhet. I dag har endast två tredjedelar av svenska förvärvsarbetande tillgång till företagshälsovård, vilket innebär att en miljon arbetstagare står utan företagshälsovård.

Alla förvärvsarbetande ska ges tillgång till företagshälsovård av god kvalitet. Innehållet i företagshälsovården ska avgöras utifrån varje enskilt företags speciella behov. Utformningen av företagshälsovård kräver dock sakkunskap och kan inte uteslutande hanteras som en marknadsfråga. Företagshälsovården bör huvudsakligen finansieras med offentliga medel och på ett sätt som säkerställer att pengarna verkligen kommer de förvärvsarbetande till godo.

För att skapa stabilitet i organisationen kring företagshälsovården och för att öka integrationen mellan sjukvårdens olika aktörer i form av landsting och företagshälsovård, skulle företagshälsovården kunna integreras i respektive landstings organisation och finansiering. Detta skulle kunna skapa ett bättre samarbete mellan sjukvården och den förebyggande vården och därmed större effektivitet. För att kompensera landstingen för denna ökade verksamhet behöver ett system med statsbidrag utformas. En sådan förändring, inklusive finansiering, bör utredas. Mot bakgrund av detta föreslås att regeringen låter utreda hur alla förvärvsarbetande ska ges tillgång till företagshälsovård av god kvalitet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser jag att motion 2012/13: A273 (MP) bör bifallas och övriga yrkanden avslås.

10. Skyddsombud, punkt 11 (S, V)

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Johan Andersson (S), Josefin Brink (V) och Kerstin Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 13,

2012/13:A339 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S) yrkande 3 och

2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 29 och

avslår motion

2012/13:A336 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S).

Ställningstagande

Vi anser att skyddsombudens roll på den enskilda arbetsplatsen generellt måste stärkas. Regionala skyddsombud gör stor nytta för hälsa och säkerhet på våra arbetsplatser. Enligt nuvarande bestämmelser krävs att en lokal arbetstagarorganisation har en medlem på ett visst arbetsställe för att ett regionalt skyddsombud ska kunna utses för arbetsstället. Inom vissa branscher medför medlemskravet betydande praktiska problem. Det gäller dels branscher med rörliga eller tillfälliga arbetsplatser men också branscher

med allmänt stor personalomsättning och där arbetet i hög grad utförs av bemanningsföretag. Om arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal så måste det rimligtvis innebära att ett regionalt skyddsombud är välkommen på arbetsplatsen för att hjälpa till med att bygga upp en tillfredsställande lokal arbetsmiljöorganisation, även om det vid vissa besökstillfällen inte finns någon medlem på arbetsstället.

Vi anser att de regionala skyddsombuden bör få ett vidgat uppdrag som innebär att de får rätt att besöka och bygga upp ett strukturerat arbetsmiljöarbete på arbetsplatser där det finns kollektivavtal men där det saknas fackliga medlemmar.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser vi att motionerna 2012/13: A392 (S) yrkande 29, 2012/13:A202 (V) yrkande 13 och 2012/13:A339 (S) yrkande 3 bör bifallas och 2012/13:A336 (S) avslås.

11. Samverkan vid upphandling, punkt 12 (S)

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Johan Andersson (S) och Kerstin Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 30.

Ställningstagande

Ett skyddsombud har som uppgift att företräda arbetstagarna i arbetsmiljöfrågor, att verka för en god arbetsmiljö, att bevaka skydd mot ohälsa och olycksfall och att verka för att arbetsgivaren uppfyller kraven i arbetsmiljölagen. Vi föreslår att en ny regel införs i arbetsmiljölagen som säger att all upphandling som rör arbetsmiljön, t.ex. rehabiliteringstjänster, företagshälsovård eller arbetshjälpmedel, ska ske i samverkan med ett skyddsombud eller en skyddskommitté.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser vi att motion 2012/13: A392 (S) yrkande 30 bör bifallas.

12. Offentligt anställdas arbetsmiljö, punkt 15 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 12.

Ställningstagande

Hot och våld har blivit en av de vanligaste anledningarna till skador på jobbet. Ett av tio allvarliga arbetsolycksfall orsakas av hot och våld. Hälften av dessa skador inträffar inom kommuner och landsting. Offentligt anställda ger i sitt arbete service till medborgarna i enlighet med politiskt fattade beslut och verkställer politiskt beslutad myndighetsutövning. Vänsterpartiet anser att det därför är ett särskilt politiskt ansvar att se till att offentligt anställda inte utsätts för hot och våld i sitt arbete.

Hot och våld förekommer oftast där yrkesutövningen handlar om att människor är i beroendeställning till yrkesutövaren. Personaltätheten är generellt lägre i offentligt finansierad verksamhet i dag än i början av 1990-talet. Det ökar pressen på de anställda och även frustrationen hos de medborgare som tar del av de offentliga tjänsterna. Därmed ökar också risken för aggressivitet och hotfulla situationer. Den ökade förekomsten av hot och våld mot anställda inom skola, vård, omsorg och samhällsservice kan enligt Vänsterpartiets uppfattning kopplas både till de nedskärningar som har genomförts och till försämrade regler i bl.a. sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna.

Mot bakgrund av vad som anförts anser Vänsterpartiet att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över konsekvenserna av sänkt personaltäthet i offentligt finansierade välfärdsverksamheter och myndigheter med serviceuppdrag och de regeländringar som har genomförts i rätten till ekonomiskt bistånd, ersättning från sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen, med avseende på våld och hot och psykosocial arbetsmiljö för de anställda.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser jag att motion 2012/13:A202 (V) yrkande 12 bör bifallas.

13. Kränkande särbehandling i arbetslivet, punkt 16 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V) yrkande 16 och avslår motion 2012/13:A220 av Christer Winbäck (FP).

Ställningstagande

Enligt Arbetsmiljöverket ansåg sig ungefär var tionde arbetstagarare 2010 mobbad av sin chef eller av andra arbetstagarare. En sådan ordning är inte godtagbar. Vänsterpartiet anser att arbetsgivare måste få ett tydligt ansvar att agera i situationer när någon blir trakasserad på arbetsplatsen.

I dag saknas tydlig lagstiftning som skyddar den som utsätts för trakasserier på jobbet vilket innebär att kränkande särbehandling kan ske utan att någon ställs till svars. Arbetsgivaren ska enligt arbetsmiljölagen arbeta förebyggande. Men den arbetsgivare som inte har prioriterat det förebyggande arbetet eller inte åtgärdat påtalad mobbning behöver i dag inte stå till svars. Arbetsmiljöverket har bl.a. möjlighet att i enlighet med arbetsmiljölagen döma ut vite mot en arbetsgivare som inte sköter sig. Det är dock otillräckligt eftersom arbetsmiljölagen endast är en förvaltningsrättslig lag som reglerar förhållandet mellan arbetsgivaren och staten. För att den som har blivit trakasserad ska kunna få sin sak prövad i domstol och få upprättelse behövs det en arbetsrättslig lag.

Vänsterpartiet anser att arbetsrätten behöver stärkas så att de fackliga organisationerna får möjlighet att driva medlemmarnas ärenden så att de kan få sin sak prövad samt få upprättelse och ekonomiskt skadestånd. Därför behövs en ny lag mot trakasserier i arbetslivet. Fackförbundet Vision har formulerat ett förslag på hur en sådan lagstiftning skulle kunna utformas. Vänsterpartiet anser att förslaget är en bra utgångspunkt för ett kommande lagstiftningsarbete. Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag till en ny lag mot trakasserier i arbetslivet med utgångspunkt i vad som anförts.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser jag att motion 2012/13:A202 (V) yrkande 16 bör bifallas och 2012/13:A220 (FP) avslås.

Särskilt yttrande

Arbetsmiljöverket, punkt 4 (S)

Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Johan Andersson (S) och Kerstin Nilsson (S) anför:

Arbetsmiljöverket har bl.a. i uppdrag att kontrollera att arbetsgivare följer arbetsmiljölagen. Arbetsmiljölagens syfte är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö. Vi anser att Arbetsmiljöverkets arbete är grundläggande för att företaget inte ska kunna konkurrera med dålig arbetsmiljö.

Regeringen har kraftigt minskat anslagen till Arbetsmiljöverket. Det har påverkat kontrollen och tillsynen negativt. När det gäller tillsynsarbetet har det arbete som Arbetsmiljöverkets inspektörer utför på arbetsplatserna påverkats på så vis att ett företag nu kan räkna med ett besök högst vart 20:e år. När neddragningarna av inspektörer på Arbetsmiljöverket är genomförda kommer antalet inspektörer att klart ligga under den nivå som FN-organet ILO rekommenderar. Ökade resurser är nödvändigt för att Arbetsmiljöverket ska kunna genomföra tillräckliga inspektioner och vidta omedelbara åtgärder när allvarliga förhållanden uppmärksammas på en arbetsplats. Vi anser att möjligheten till återkommande inspektioner och ändamålsenliga sanktioner på arbetsmiljöområdet bidrar till att förbättra folkhälsan och därmed leder till stora vinster för individer, företag och samhället. Ökade resurser behövs även för att Arbetsmiljöverket ska kunna arbeta med att utveckla sina föreskrifter, annars riskerar hela regelverket för arbetsmiljön att bli föråldrat. I vårt budgetförslag för 2013 föreslog vi en ökning av resurserna till Arbetsmiljöverket med 100 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Vi anser fortfarande att Arbetsmiljöverket måste tillföras resurser för att kunna uppfylla sina åtaganden på bästa sätt, däribland arbetet med ett förändrat och mer effektivt sanktionssystem.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2012/13:143 Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1166).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i arbetstidslagen (1982:673).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2005:426) om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:457) om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1986:163) om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare.

Följdmotionerna

2012/13:A20 av Ali Esbati m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjligheten för Arbetsmiljöverket att meddela föreskrifter med straffsanktion bör finnas kvar vid sidan av möjligheten att föreskriva sanktionsavgifter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att allvarliga brott mot arbetsmiljölagen även i fortsättningen ska vara belagda med straff.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket ska samråda med de fackliga centralorganisationerna om vilka bestämmelser och föreskrifter som även i fortsättningen ska vara belagda med straffsanktioner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den högsta sanktionsavgiften ska motsvara 50 prisbasbelopp.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket ska tilldelas mer resurser i syfte att se till att reglerna på arbetsmiljöområdet efterlevs.

2012/13:A21 av Ylva Johansson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket även i fortsättningen ska kunna föreskriva att vissa föreskrifter ska vara belagda med straff.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Sf381 av Tomas Eneroth m.fl. (S):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det förebyggande arbetsmiljöarbetet måste utvecklas.

2012/13:N252 av Jan R Andersson och Sten Bergheden (båda M):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta betalningsservice och kontanthantering på landsbygden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att slopa framtida krav på sluten kontanthantering för mindre butiker.

2012/13:A202 av Josefin Brink m.fl. (V):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en nollvision mot dödsolyckor i arbetslivet med konkreta och strategiska delmål.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över konsekvenserna av sänkt personaltäthet i offentligt finansierade välfärdsverksamheter och myndigheter med serviceuppdrag och de regeländringar som genomförts i rätten till ekonomiskt bistånd, ersättning från sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen, med avseende på våld och hot och psykosocial arbetsmiljö för de anställda.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regionala skyddsombud ska få rätt att verka på företag med kollektivavtal även om det tillfälligtvis inte finns någon medlem i den kollektivavtalsbärande arbetstagarorganisationen vid företaget.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att, i samverkan med arbetsmarknadens parter, skapa en effektiv kvalitetssäkrad företagshälsovård som omfattar alla arbetstagare.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om ekonomiska sanktionsavgifter.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag till en ny lag mot trakasserier i arbetslivet.

2012/13:A220 av Christer Winbäck (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell handlingsplan mot kränkande särbehandling i arbetslivet.

2012/13:A244 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för ett långsiktigt och ambitiöst arbetsmiljöarbete.

2012/13:A249 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av fler riktade inspektioner från Arbetsmiljöverket, informationskampanjer inom området vibrationsexponerad arbetsmiljö samt forskning på området.

2012/13:A263 av Ingemar Nilsson och Susanne Eberstein (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ensamarbete och psykosocial arbetsmiljö.

2012/13:A273 av Annika Lillemets (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda hur alla förvärvsarbetande i Sverige ska ges tillgång till företagshälsovård av god kvalitet.

2012/13:A328 av Helena Leander (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetsmiljör regler för att stoppa sjukligt smala modeller.

2012/13:A335 av Kurt Kvarnström och Roza Güclü Hedin (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om företagshälsovård.

2012/13:A336 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att villkoren för den regionala skyddsombudsverksamheten bör ses över.

2012/13:A338 av Isak From m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ordning och reda på arbetsmarknaden för att minska arbetsolycksfallen.

2012/13:A339 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förstärkning av skyddsombudens roll i arbetslivet.

2012/13:A355 av Hannah Bergstedt och Karin Åström (båda S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av hur de nya villkoren på arbetsmarknaden påverkar risktagande och arbetsplatsolyckor.

2012/13:A366 av Annika Lillemets och Stina Bergström (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om reglering av affärstider för kvällar och söndagar.

2012/13:A374 av Kristina Nilsson och Eva Sonidsson (båda S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om företagshälsovård.

2012/13:A392 av Ylva Johansson m.fl. (S):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten i samverkan med arbetsmarknadens parter och Arbetsmiljöverket bör ta fram en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de regionala skyddsombuden.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att all upphandling som rör arbetsmiljöfrågor ska ske i samverkan med skyddsombud eller skyddskommitté.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en företagshälsovård med kvalitet.

2012/13:A395 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett mer aktivt tillsynsarbete och förebyggande insatser mot ohälsa och arbetsskador.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen
(1977:1160)

Härigenom föreskrivs i fråga om arbetsmiljölagen (1977:1160)¹
dels att 8 kap. 9 § ska upphöra att gälla,
dels att 4 kap. 1–7, 9 och 10 §§, 5 kap. 2–5 §§, 7 kap. 7 § samt 8 kap.
 1, 2, 4–8 och 10 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 3 kap. 3 a § samt
 8 kap. 5 a och 6 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.*3 a §*

En arbetsgivare ska utan dröjsmål underrätta den myndighet som regeringen bestämmer om dödsfall eller svårare personskada som har inträffat i samband med arbetets utförande.

En arbetsgivare ska också utan dröjsmål underrätta samma myndighet om skador i samband med arbetet som drabbat flera arbetstagare samtidigt och om tillbud som inneburit allvarlig fara för liv och hälsa.

Föreskrifter om befälhavares skyldighet att vid fartygsarbete rapportera vissa händelser finns i 6 kap. 14 § sjölagen (1994:1009).

¹ Lagen omtryckt 1991:677.
 Senaste lydelse av 9 § 2000:764.

4 kap.**1 §²**

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, i fråga om tekniska anordningar eller ämnen som kan orsaka ohälsa eller olycksfall, meddela föreskrifter om

1. villkor för tillverkning, användning samt märkning eller annan produktinformation,
2. provning eller kontroll av att föreskrivna krav eller villkor är uppfyllda, och
3. förbud mot eller särskilda villkor för eller annan begränsning av utsläppande på marknaden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utformning och användning av skyddsanordningar mot fall till lägre nivå.

2 §³

Om det behövs för att förebygga ohälsa eller olycksfall i arbetet får regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket föreskriva att tillstånd, godkännande eller annat bevis om överensstämmelse med gällande krav fordras

1. innan arbetsprocesser, arbetsmetoder eller anläggningar får användas, och
2. innan tekniska anordningar eller ämnen som kan föranleda ohälsa eller olycksfall får släppas ut på marknaden, användas eller avlämnas för att tas i bruk.

Om det behövs för att förebygga ohälsa eller olycksfall i arbetet, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att ett tillstånd, godkännande eller annat bevis om överensstämmelse med gällande krav fordras innan

1. arbetsprocesser, arbetsmetoder eller anläggningar får användas, och
2. tekniska anordningar eller ämnen som kan leda till ohälsa eller olycksfall får släppas ut på marknaden, användas eller avlämnas för att tas i bruk.

3 §⁴

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket får föreskriva

1. att på arbetsställen skall föras en förteckning över där befintliga tekniska anordningar av vissa slag eller vissa ämnen som kan föranleda ohälsa eller olycksfall,
2. att arbetsgivare skall föra

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att

1. det på arbetsställen ska föras en förteckning över där befintliga tekniska anordningar av vissa slag eller vissa ämnen som kan leda till ohälsa eller olycksfall, och
2. arbetsgivare ska föra register

² Senaste lydelse 2008:295.

³ Senaste lydelse 2002:585.

⁴ Senaste lydelse 2000:764.

register över arbetstagare som utsätts för exposition som kan medföra ohälsa med uppgift om arbetet och expositionen samt att arbetsgivare *skall till läkare överlämna* uppgifter ur registret.

Föreskrifter om undersökning av skyddsförhållandena i ett visst slag av verksamhet och om installation av tekniska anordningar *får meddelas i samma ordning.*

Arbetstagare skall ges tillfälle att på begäran ta del av de uppgifter i register enligt första stycket 2. som *berör* honom eller henne.

över arbetstagare som utsätts för exposition som kan medföra ohälsa med uppgift om arbetet och expositionen samt att arbetsgivare *ska lämna* uppgifter ur registret *till läkare.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om undersökning av skyddsförhållandena i ett visst slag av verksamhet och om installation av tekniska anordningar.

En arbetstagare ska på begäran ges tillfälle att ta del av de uppgifter i register enligt första stycket 2 som *rör* honom eller henne.

4 §⁵

Om det är av särskild betydelse från *skyddssynpunkt kan regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket föreskriva* förbud att använda arbetsprocesser, arbetsmetoder eller tekniska anordningar eller ämnen som kan *föranleda* ohälsa eller olycksfall.

Om det är av särskild betydelse från *skyddssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om* förbud att använda arbetsprocesser, arbetsmetoder eller tekniska anordningar eller ämnen som kan *leda till* ohälsa eller olycksfall.

5 §⁶

Om ett arbete innebär risk för ohälsa eller olycksfall, *kan regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket föreskriva om skyldighet att föranstalta om läkarundersökning eller vaccinering eller annan förebyggande behandling mot smitta av dem som sysselsätts eller skall sysselsättas i arbetet. Föreskrift kan också meddelas om förbud att till arbetet anlita den som vid läkarundersökning har företett sjuklighet eller svaghet som gör honom särskilt mottaglig för en sådan risk.*

Om ett arbete innebär risk för ohälsa eller olycksfall, *får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet att ordna med läkarundersökning eller vaccinering eller annan förebyggande behandling mot smitta av dem som sysselsätts eller ska sysselsättas i arbetet.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om förbud att till arbetet anlita den som vid läkarundersökning har visat sjuklighet eller svaghet som

⁵ Senaste lydelse 2000:764.

⁶ Senaste lydelse 2000:764.

gör honom eller henne särskilt mottaglig för risk för ohälsa eller olycksfall.

6 §⁷

Om ett arbete medför särskild risk för vissa grupper av arbetstagare, kan regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket meddela föreskrift om förbud mot att arbetet utförs av arbetstagare, som tillhör en sådan grupp, eller föreskriva att särskilda villkor skall gälla när arbetet utförs av sådana arbetstagare.

Om ett arbete medför särskild risk för vissa grupper av arbetstagare, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om förbud mot att arbetet utförs av arbetstagare som tillhör en sådan grupp eller om att särskilda villkor ska gälla när arbetet utförs av sådana arbetstagare.

7 §

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket kan föreskriva att register skall föras vid läkarundersökning som har föreskrivits med stöd av 5 eller 6 § med uppgifter om de undersöktas namn och om undersökningsresultat.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att register ska föras vid en läkarundersökning som avses i 5 och 6 §§ med uppgifter om de undersöktas namn och om undersökningsresultatet.

9 §

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket kan meddela föreskrifter i fråga om skyldighet för läkare att hos tillsynsmyndighet göra anmälan om sjukdom, som kan ha samband med arbete, och att lämna tillsynsmyndighet upplysningar och biträde.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för läkare att hos tillsynsmyndigheten göra anmälan om sjukdom som kan ha samband med arbete och att lämna tillsynsmyndigheten upplysningar och biträde.

10 §⁸

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket får meddela de ytterligare föreskrifter om arbetsmiljöns beskaffenhet och om allmänna skyldigheter i fråga om arbetsmiljön som behövs för att

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter om arbetsmiljöns beskaffenhet och om allmänna skyldigheter i fråga om arbetsmiljön som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall

⁷ Senaste lydelse 2000:764.

⁸ Senaste lydelse 1994:579.

förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet.

I samma ordning får meddelas föreskrifter om att den som ensam eller gemensamt med familjemedlem driver yrkesmässig verksamhet utan anställd skall följa vad i denna lag och med stöd av den har föreskrivits om skyldigheter i andra avseenden än som framgår av 3 kap. 5 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om att den som ensam eller gemensamt med en familjemedlem driver yrkesmässig verksamhet utan någon anställd ska följa denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen när det gäller skyldigheter i andra avseenden än som framgår av 3 kap. 5 § andra stycket.

5 kap. 2 §⁹

En minderårig får inte som arbetstagare eller på annat sätt anlitas till eller utföra arbete före det kalenderår *under vilket* den minderåriga fyller sexton år och inte heller innan den minderåriga har fullgjort sin skolplikt.

Utan hinder av första stycket får en minderårig som har fyllt tretton år anlitas till eller utföra lätt arbete som inte är av sådant slag att det kan inverka skadligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för anlitande av en minderårig som inte har fyllt tretton år. Sådant undantag får endast avse mycket lätt arbete av sådant slag att speciella och betydande tillämpningsproblem skulle uppstå, om inte undantag meddelades.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket meddelar föreskrifter i fråga om arbete som avses i andra och tredje styckena.

En minderårig får inte som arbetstagare eller på annat sätt anlitas till eller utföra arbete före det kalenderår *då* den minderåriga fyller sexton år och inte heller innan den minderåriga har fullgjort sin skolplikt.

Första stycket hindrar inte att en minderårig som har fyllt tretton år anlitas till eller utföra lätt arbete som inte är av sådant slag att det kan inverka skadligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för anlitande av en minderårig som inte har fyllt tretton år. Ett sådant undantag får endast avse mycket lätt arbete av sådant slag att speciella och betydande tillämpningsproblem skulle uppstå, om undantag inte gavs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådant arbete som avses i andra och tredje styckena.

⁹ Senaste lydelse 2003:365.

Särskilda bestämmelser om minimiålder för fartygsarbete finns i sjömanslagen (1973:282) och fartygssäkerhetslagen (2003:364).

I sjömanslagen (1973:282) och fartygssäkerhetslagen (2003:364) finns särskilda bestämmelser om minimiålder för fartygsarbete.

3 §¹⁰

En minderårig får inte anlitas till eller utföra arbete på sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket kan meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot att en minderårig anlitas till eller utför arbete som medför påtaglig risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

En minderårig får inte anlitas till eller utföra arbete på ett sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot att en minderårig anlitas till eller utför arbete som medför påtaglig risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

4 §¹¹

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket kan föreskriva att vid läkarundersökning, som har föreskrivits med stöd av 2 § fjärde stycket eller 3 § andra stycket, skall föras register med uppgifter om de undersöktas namn och om undersökningsresultatet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att det vid läkarundersökningar som har föreskrivits med stöd av 2 § fjärde stycket eller 3 § andra stycket ska föras register med uppgifter om de undersöktas namn och om undersökningsresultatet.

5 §¹²

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket meddelar föreskrifter om arbetstidens längd och förläggning för minderåriga som anlitas till eller utför arbete.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om arbets tidens längd och förläggning för minderåriga som anlitas till eller utför arbete.

¹⁰ Senaste lydelse 2000:764.

¹¹ Senaste lydelse 2000:764.

¹² Senaste lydelse 2000:764.

7 kap.**7 §¹³**

Arbetsmiljöverket får gentemot den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 2–12 §§, 5 kap. 3 § första stycket eller 6 § i detta kapitel besluta de förelägganden eller förbud som behövs

1. *för att* denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska följas, och

2. *för att* de bestämmelser i förordning (EG) nr 1907/2006 som omfattas av Arbetsmiljöverkets tillsynsansvar ska följas.

I beslut om föreläggande eller förbud får Arbetsmiljöverket sätta ut vite.

Om någon inte följer ett föreläggande, får Arbetsmiljöverket besluta att rättelse ska ske på *dennes* bekostnad.

Om ett föreläggande har beslutats beträffande en åtgärd som kräver bygglov, rivningslov eller marklov enligt plan- och bygglagen (2010:900) men sådant lov inte beviljas, upphör föreläggandet att gälla i fråga om den åtgärden.

Arbetsmiljöverket får gentemot den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 2–12 §§, 5 kap. 3 § första stycket eller 6 § i detta kapitel besluta de förelägganden eller förbud som behövs *för att*

1. denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska följas, och

2. de bestämmelser i förordning (EG) nr 1907/2006 som omfattas av Arbetsmiljöverkets tillsynsansvar ska följas.

Ett beslut om föreläggande eller förbud får *förenas med vite. Ett sådant föreläggande eller förbud får riktas även mot staten som arbetsgivare.*

Om någon inte följer ett föreläggande, får Arbetsmiljöverket besluta att rättelse ska ske på *hans eller hennes* bekostnad.

8 kap.**1 §¹⁴**

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreläggande eller förbud som har meddelats med stöd av 7 kap. 7–9 §§. Detta gäller dock inte om föreläggandet eller förbudet har förenats med vite.

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot *ett* föreläggande eller förbud som har meddelats med stöd av 7 kap. 7 *eller* 8 §. Detta gäller dock inte om föreläggandet eller förbudet har förenats med vite.

2 §¹⁵

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. anlitar en minderårig i strid mot 5 kap. 2 § första stycket eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av 5 kap. 2 § tredje eller fjärde stycket,

2. bryter mot föreskrifter som 2. bryter mot föreskrifter *om*

¹³ Senaste lydelse 2010:1545.

¹⁴ Senaste lydelse 1994:579.

¹⁵ Senaste lydelse 1994:579.

har meddelats med stöd av 4 kap. 1–8 §§ eller 5 kap. 3 § andra stycket, 4 eller 5 §,

3. lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när en tillsynsmyndighet har begärt upplysningar, handlingar eller prov eller begärt undersökningar enligt 7 kap. 3 eller 4 §,

4. utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur bruk.

minderårigas arbete som har meddelats med stöd av 5 kap. 3 § andra stycket, 4 eller 5 §,

4. utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur bruk, *eller*

5. *inte lämnar underrättelse till tillsynsmyndigheten i enlighet med 3 kap. 3 a §.*

Till ansvar enligt denna bestämmelse skall inte dömas om det för överträdelsen har utfärdats föreskrift om sanktionsavgift enligt 5 §.

En gärning som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 7 kap. 7 § ska inte medföra straffansvar enligt första stycket.

4 §¹⁶

Har vid brott som avses i detta kapitel en anordning eller ett ämne använts i strid mot förbud enligt 4 kap. 4 § eller 7 kap. 7 §, skall förverkande ske av egendomen eller dess värde, om det inte är uppenbart oskäligt.

Har *det* vid ett brott som avses i detta kapitel *använts* en anordning eller ett ämne i strid mot förbud enligt 7 kap. 7 §, *ska* egendomen eller dess värde förverkas, om det inte är uppenbart oskäligt.

5 §¹⁷

Regeringen *eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket får föreskriva att en särskild avgift skall betalas om överträdelse har skett av en föreskrift som har meddelats med stöd av ett bemyndigande i något avseende som anges i 4 kap. 1–3 eller 8 § första stycket.* Avgiften skall betalas även om överträdelsen inte skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

En *sådan föreskrift skall ange hur avgiften beräknas för olika slag av överträdelser. Avgiftsbeloppet skall kunna fastställas direkt med ledning av den angivna beräkningsgrunden. Avgiften skall vara lägst 1 000 och*

Regeringen *eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en sanktionsavgift ska tas ut om en överträdelse har skett av en föreskrift som har meddelats med stöd av 4 kap. 1–8 §§.* Avgiften *ska tas ut* även om överträdelsen inte skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

En *föreskrift om sanktionsavgift ska ange hur avgiften beräknas för olika slag av överträdelser. Avgiftsbeloppet ska kunna fastställas direkt med ledning av den angivna beräkningsgrunden. Avgiften ska vara lägst 1 000 och*

¹⁶ Senaste lydelse 1991:677.

¹⁷ Senaste lydelse 2000:764.

högst 100 000 kronor.

högst 1 000 000 kronor.

5 a §

Någon sanktionsavgift ska inte tas ut för en gärning som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 7 kap. 7 §.

6 §¹⁸

Avgiften skall påföras den fysiska eller juridiska person som drev den verksamhet där överträdelsen skedde.

Avgiften får jämkas eller efterges om det skulle vara oskäligt att påföra avgiften enligt angiven beräkningsgrund.

Avgiften tillfaller staten.

Sanktionsavgiften ska tas ut av den fysiska eller juridiska person som drev den verksamhet där överträdelsen skedde.

Avgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut sanktionsavgiften.

6 a §

Arbetsmiljöverket prövar genom avgiftsföreläggande frågor om sanktionsavgifter.

Avgiftsföreläggande innebär att den som bedöms vara ansvarig enligt 6 § för en överträdelse föreläggs att godkänna avgiften omedelbart eller inom viss tid.

När föreläggandet har godkänts, gäller det som domstols lagakraftvunna avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som görs efter det att den tid som angetts i föreläggandet har gått ut är dock utan verkan.

7 §¹⁹

Frågor om påförande av avgift prövas av förvaltningsrätten efter ansökan av Arbetsmiljöverket.

Om avgiftsföreläggandet inte har godkänts inom utsatt tid, får Arbetsmiljöverket ansöka hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats, om att sanktionsavgift ska tas ut.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

¹⁸ Senaste lydelse 1994:579.

¹⁹ Senaste lydelse 2009:788.

8 §²⁰

Avgift får påföras bara om ansökan har delgetts den som anspråket riktas mot inom fem år från den tidpunkt då överträdelsen skedde.

Ett beslut varigenom någon påförs avgift skall genast sändas till länsstyrelsen. Avgiften skall betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta skall tas in i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i andra stycket, skall dröjsmålsavgift tas ut enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift. Den obetalda avgiften och dröjsmålsavgiften skall lämnas för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet enligt utsökningsbalken ske.

En sanktionsavgift får tas ut bara om ansökan har delgetts den som avgiftsföreläggandet riktas mot inom fem år från den tidpunkt då överträdelsen skedde.

Ett beslut om att avgift ska tas ut ska genast sändas till länsstyrelsen. Avgiften ska betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta ska tas in i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i andra stycket, ska dröjsmålsavgift tas ut enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift. Den obetalda avgiften och dröjsmålsavgiften ska lämnas för indrivning enligt lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

10 §²¹

En påförd avgift bortfaller om verkställighet inte har skett inom fem år från det att avgörandet vann laga kraft.

En beslutad avgift bortfaller om verkställighet inte har skett inom fem år från det att avgörandet vann laga kraft.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

²⁰ Senaste lydelse 1997:520.

²¹ Senaste lydelse 1994:579.

2 Förslag till lag om ändring i arbetstidslagen (1982:673)

Härigenom föreskrivs i fråga om arbetstidslagen (1982:673)

dels att 11, 22, 24, 26 och 27 §§ samt rubriken närmast före 26 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 26 a, 26 b och 27 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

Arbetsgivare *skall* föra anteckningar om jourtid, övertid och mertid. Arbetstagarna har rätt att själva eller genom någon annan ta del av anteckningarna. Samma rätt *tillkommer* fackliga organisationer som företräder arbetstagare på arbetsstället.

Regeringen *eller, efter regeringens bestämmande, Arbetsmiljöverket* meddelar föreskrifter om hur anteckningar enligt *första stycket* skall föras.

Arbetsgivare *ska* föra anteckningar om jourtid, övertid och mertid. Arbetstagarna har rätt att själva eller genom någon annan ta del av anteckningarna. Samma rätt *har* fackliga organisationer som företräder arbetstagare på arbetsstället.

Regeringen *eller den myndighet som regeringen bestämmer* meddelar föreskrifter om hur *sådana* anteckningar *ska* föras.

22 §²

Arbetsmiljöverket får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att denna lag och de föreskrifter som meddelas med stöd av lagen *skall* följas.

I beslut om föreläggande eller förbud *kan* Arbetsmiljöverket sätta ut *viten*.

Arbetsmiljöverket får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att denna lag och föreskrifter som meddelas med stöd av lagen *ska* följas.

Ett beslut om föreläggande eller förbud *får förenas med vite. Ett sådant föreläggande eller förbud får riktas även mot staten som arbetsgivare.*

24 §³

Till böter döms en arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet *har*

1. utan att undantag eller avvikelser har gjorts enligt 3 eller

Till böter döms en arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. utan att undantag eller avvikelser har gjorts enligt 3 eller

¹ Senaste lydelse 2000:766.

² Senaste lydelse 2000:766.

³ Senaste lydelse 2011:740.

19 § anlitat en arbetstagare i strid mot 5, 6, 7, 8, 8 a, 9, 10, 10 a, 10 b, 12, 13, 14, 15 eller 16 § eller brutit mot 11 § eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 §,

2. lämnat oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när Arbetsmiljöverket har begärt upplysningar eller handlingar enligt 21 § första stycket.

19 §, *har* anlitat en arbetstagare i strid mot 10 b, 12, 15 eller 16 § eller brutit mot 11 § eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 §, *eller*

2. *har* lämnat oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när Arbetsmiljöverket har begärt upplysningar eller handlingar enligt 21 § första stycket.

En gärning som omfattas av ett föreläggande enligt 22 § ska inte medföra straffansvar enligt första stycket.

Övertidsavgifter

Om en arbetsgivare har överträtt 8, 8 a eller 9 § utan att ha stöd i kollektivavtal enligt 3 §, *ska den fysiska eller juridiska person som utövar den verksamhet i vilken överträdelsen har begåtts betala en särskild avgift (övertidsavgift).*

Övertidsavgiften utgör för varje timme otillåten övertid och för varje arbetstagare som har anlitats i strid mot 8, 8 a eller 9 §, en procent av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde vid den tidpunkt då överträdelsen *begicks*.

Avgiften kan sättas ned eller efterges, om det finns särskilda skäl för det.

Sanktionsavgifter

26 §⁴

Om en arbetsgivare har överträtt 5, 6, 7, 8, 8 a, 9, 10, 10 a, 13 eller 14 §, utan att ha stöd i kollektivavtal enligt 3 §, *ska en sanktionsavgift tas ut. Avgiften ska tas ut även om överträdelsen inte skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.*

Sanktionsavgiften utgör för varje timme otillåten *arbetstid eller jourtid* och för varje arbetstagare som har anlitats i strid mot 5, 6, 7, 8, 8 a, 9, 10, 10 a, 13 eller 14 §, en procent av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde vid den tidpunkt då överträdelsen *skedde*.

Avgiften tillfaller staten.

26 a §

Någon sanktionsavgift ska inte tas ut för en gärning som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 22 §.

26 b §

Sanktionsavgiften ska tas ut av

⁴ Senaste lydelse 2011:740.

den fysiska eller juridiska person som drev den verksamhet där överträdelsen skedde.

Avgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut avgiften.

27 §⁵

Frågor om övertidsavgift prövas av allmän domstol efter ansökan som skall göras av allmän åklagare inom två år från den tidpunkt då överträdelsen begicks. I fråga om sådan ansökan gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott, på vilket inte kan följa svårare straff än böter, och bestämmelserna om kvarstad i brottmål. Sedan fem år har förflutit från den tidpunkt då överträdelsen begicks, får övertidsavgift ej tas ut. Övertidsavgifter tillfaller staten.

Ett beslut genom vilket någon har påförts en övertidsavgift skall genast sändas till länsstyrelsen. Avgiften skall betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta skall tas in i beslutet. Om avgiften inte betalas inom denna tid, skall dröjsmålsavgift tas ut enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift. Den obetalda övertidsavgiften och dröjsmålsavgift skall lämnas för indrivning. Regeringen får föreskriva att indrivning inte behöver begäras för ett ringa belopp. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Indrivningsåtgärder får inte vidtas

Arbetsmiljöverket prövar genom avgiftsföreläggande frågor om sanktionsavgifter.

Avgiftsföreläggande innebär att den som bedöms vara ansvarig enligt 26 b § för en överträdelse föreläggs att godkänna avgiften omedelbart eller inom viss tid.

När föreläggandet har godkänts, gäller det som domstols lagakraftvunna avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som görs efter det att den tid som angetts i föreläggandet har gått ut är dock utan verkan. Om avgiftsföreläggandet inte har godkänts inom utsatt tid, får Arbetsmiljöverket ansöka hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats, om att avgift ska tas ut.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

⁵ Senaste lydelse 1997:527.

sedan fem år har förflutit från det att beslutet vann laga kraft.

27 a §

En sanktionsavgift får tas ut bara om ansökan har delgetts den som avgiftsföreläggandet riktas mot inom fem år från den tidpunkt då överträdelsen skedde.

Ett beslut om att avgift ska tas ut ska genast sändas till länsstyrelsen. Avgiften ska betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta ska tas in i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i andra stycket, ska dröjsmålsavgift tas ut enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift. Den obetalda avgiften och dröjsmålsavgiften ska lämnas för indrivning enligt lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

En beslutad avgift bortfaller om verkställighet inte har skett inom fem år efter det att avgörandet vann laga kraft.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete

dels att nuvarande 20 och 21 §§ ska betecknas 24 och 25 §§,

dels att 17 och 19 §§, den nya 24 § samt rubriken närmast före 19 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fyra nya paragrafer, 20–23 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förestlagen lydelse

17 §¹

Åsidosätter arbetsgivare sina skyldigheter i något avseende som är underkastat tillsyn, kan Arbetsmiljöverket skriftligen förelägga arbetsgivaren att vidtaga rättelse. Innan föreläggande meddelas skall arbetsgivaren få tillfälle att yttra sig.

Arbetsmiljöverket får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att denna lag ska följas. Ett beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Ansvar och skadestånd

Ansvar, sanktionsavgift och skadestånd

19 §

Arbetsgivare som underlåter att rätta sig efter föreläggande enligt 17 § eller som uppsåtligen lämnar oriktig eller vilseledande uppgift i anteckning som avses i 6 § döms till böter.

En arbetsgivare som inte rättar sig efter ett föreläggande eller förbud enligt 17 § döms till böter. Detta gäller dock inte om föreläggandet eller förbudet har förenats med vite.

Till böter döms också den arbetsgivare som uppsåtligen lämnar en oriktig eller vilseledande uppgift i en anteckning som avses i 6 §.

En gärning som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 17 § ska inte medföra straffansvar enligt andra stycket.

20 §

Om en arbetsgivare har

¹ Senaste lydelse 2000:765.

överträtt 2, 3, 4 eller 9 §, ska en sanktionsavgift tas ut. Avgiften tas ut av den arbetsgivare i vars hushåll arbetet utförs. Avgiften ska betalas även om överträdelsen inte skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Avgiften utgör för varje timme otillåten arbetstid och för varje arbetstagare som har anlitats i strid med 2, 3, 4 eller 9 § en procent av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde vid den tidpunkt då överträdelsen skedde.

Avgiften tillfaller staten.

21 §

Någon sanktionsavgift ska inte tas ut för en gärning som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 17 §.

Avgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut avgiften.

22 §

Arbetsmiljöverket prövar genom avgiftsföreläggande frågor om sanktionsavgifter.

Avgiftsföreläggande innebär att den som bedöms vara ansvarig enligt 20 § för en överträdelse föreläggs att godkänna avgiften omedelbart eller inom viss tid.

När föreläggandet har godkänts, gäller det som domstols lagakraftvunna avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som görs efter det att den tid som angetts i föreläggandet har gått ut är dock utan verkan. Om avgiftsföreläggandet inte har godkänts inom utsatt tid, får Arbetsmiljöverket ansöka hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har

utfärdats, om att avgift ska tas ut.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

23 §

En sanktionsavgift får tas ut bara om ansökan har delgetts den som avgiftsföreläggandet riktas mot inom fem år från den tidpunkt då överträdelsen skedde.

Ett beslut om att avgift ska tas ut ska genast sändas till länsstyrelsen. Avgiften ska betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta ska tas in i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i andra stycket, ska dröjsmålsavgift tas ut enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift. Den obetalda avgiften och dröjsmålsavgiften ska lämnas för indrivning enligt lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

En beslutad avgift bortfaller om verkställighet inte har skett inom fem år efter det att avgörandet vann laga kraft.

20 §

En arbetsgivare som åsidosätter sina förpliktelser enligt anställningsavtalet eller bryter mot denna lag skall betala inte bara lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren kan ha rätt till utan även ersättning för skada som uppkommer.

En arbetstagare som åsidosätter sina förpliktelser enligt anställningsavtalet eller bryter mot denna lag skall betala ersättning för skada som uppkommer.

Skadestånd enligt första eller

24 §²

En arbetsgivare som inte uppfyller sina skyldigheter enligt anställningsavtalet eller bryter mot 5, 7, 11, 12, 12 a, 12 b, 13 eller 14 § ska betala inte bara lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren kan ha rätt till utan även ersättning för den skada som uppkommer.

En arbetstagare som inte uppfyller sina skyldigheter enligt anställningsavtalet eller bryter mot 5, 7, 11, 12, 12 a, 12 b, 13 eller 14 § ska betala ersättning för den skada som uppkommer.

Skadestånd enligt första eller

² Senaste lydelse av tidigare 20 § 1982:85.

andra stycket *kan* avse både ersättning för den förlust som uppkommer och ersättning för den kränkning som avtals- eller lagbrottet innebär. Skadestånd med anledning av person- eller sakskada bestäms dock med tillämpning av allmänna skadeståndsregler.

Om det är skäligt, *kan* skadeståndet sättas ned *eller helt falla bort*.

21 §

Den som vill kräva skadestånd enligt 20 § *skall* väcka talan inom sex månader från *den tidpunkt då* den skadegörande handlingen *företogs*. *Väcks inte talan* inom den tiden, har parten förlorat sin talan.

andra stycket *får* avse både ersättning för den förlust som uppkommer och ersättning för den kränkning som avtals- eller lagbrottet innebär. Skadestånd med anledning av person- eller sakskada bestäms dock med tillämpning av allmänna skadeståndsregler.

Om det är skäligt, *får* skadeståndet sättas ned *helt eller delvis*.

25 §

Den som vill kräva skadestånd enligt 24 § *ska* väcka talan inom sex månader från *tidpunkten för* den skadegörande handlingen. *Om talan inte väcks* inom den tiden, har parten förlorat sin talan.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:426) om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2005:426) om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget

dels att 7 och 10 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fyra nya paragrafer, 10 a–10 d §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Transportstyrelsen får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att denna lag ska följas. *Förelägganden och förbud får förenas med vite.*

Till böter döms en arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet har, utan att avvikelser har gjorts enligt 3 §, anlitat en arbetstagarare i strid mot 4 §.

Föreslagen lydelse

7 §¹

Transportstyrelsen får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att denna lag ska följas. *Ett beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite. Ett sådant föreläggande eller förbud får riktas även mot staten som arbetsgivare.*

10 §

Om en arbetsgivare har överträtt 4 § utan att ha stöd i kollektivavtal enligt 3 §, ska en sanktionsavgift tas ut. Avgiften ska tas ut även om överträdelsen inte skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Avgiften utgör för varje timme otillåten arbetstid och för varje arbetstagarare som har anlåtats i strid mot 4 §, en procent av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde vid den tidpunkt då överträdelsen skedde.

Avgiften tillfaller staten.

10 a §

Någon sanktionsavgift ska inte tas ut för en gärning som omfattas av ett föreläggande eller förbud

¹ Senaste lydelse 2010:1571.

enligt 7 §.

10 b §

Sanktionsavgiften ska tas ut av den fysiska eller juridiska person som drev den verksamhet där överträdelsen skedde.

Avgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut avgiften.

10 c §

Transportstyrelsen prövar genom avgiftsföreläggande frågor om sanktionsavgifter.

Avgiftsföreläggande innebär att den som bedöms vara ansvarig enligt 10 b § för en överträdelse föreläggs att godkänna avgiften omedelbart eller inom viss tid.

När föreläggandet har godkänts, gäller det som domstols lagakraftvunna avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som görs efter det att den tid som angetts i föreläggandet har gått ut är dock utan verkan. Om avgiftsföreläggandet inte har godkänts inom utsatt tid, får Transportstyrelsen ansöka hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats, om att avgift ska tas ut.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

10 d §

En sanktionsavgift får tas ut bara om ansökan har delgetts den som avgiftsföreläggandet riktas mot inom fem år från den tidpunkt då överträdelsen skedde.

Ett beslut om att avgift ska tas ut ska genast sändas till länsstyrelsen. Avgiften ska betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta ska

tas in i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i andra stycket, ska dröjsmålsavgift tas ut enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift. Den obetalda avgiften och dröjsmålsavgiften ska lämnas för indrivning enligt lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

En beslutad avgift bortfaller om verkställighet inte har skett inom fem år från det att avgörandet vann laga kraft.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:475) om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:475) om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik

dels att 25 och 27 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fem nya paragrafer, 27 a–27 e §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §

Den myndighet som utövar tillsyn får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen ska följas. Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska följas.

Ett beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite. Ett sådant föreläggande eller förbud får riktas även mot staten som arbetsgivare.

27 §

Till böter döms den arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. förlägger arbetet så att
a. en arbetstagarare inte fått dygnsvila enligt vad som föreskrivs i 6–9 §§ eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 § andra stycket, eller veckovila enligt vad som föreskrivs i 11–13 §§, utan att avvikelser har gjorts enligt 4 §,

b. arbetstagararens körtid överstigit vad som är tillåtet enligt 18 §,

c. raster inte kunnat tas enligt vad som föreskrivs i 14 och 15 §§, såvida inte 17 § varit tillämplig,

2. inte uppfyller sina skyldigheter enligt 20 §, eller

3. lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när den myndighet som utövar tillsyn har begärt uppgifter eller

Till böter döms den arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. förlägger arbetet så att raster inte kan tas enligt 14 och 15 §§, såvida inte 17 § varit tillämplig, eller

2. lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när tillsynsmyndigheten har begärt uppgifter eller handlingar enligt 22 §.

handlingar enligt 22 §.

En gärning som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 25 § ska inte medföra straffansvar enligt första stycket.

27 a §

Om en arbetsgivare har överträtt 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13 eller 18 § eller föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § andra stycket utan att ha stöd i kollektivavtal enligt 4 §, ska en sanktionsavgift tas ut. Avgiften ska tas ut även om överträdelsen inte skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Avgiften utgör för varje timme otillåten arbetstid och för varje arbetstagare som har anlitats i strid mot 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13 eller 18 § eller föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § andra stycket, en procent av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde vid den tidpunkt då överträdelsen skedde.

Avgiften tillfaller staten.

27 b §

Någon sanktionsavgift ska inte tas ut för en gärning som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 25 §.

27 c §

Sanktionsavgiften ska tas ut av den fysiska eller juridiska person som drev den verksamhet där överträdelsen skedde.

Avgiften får sättas ned helt eller delvis om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att ta ut avgiften.

27 d §

Tillsynsmyndigheten prövar genom avgiftsföreläggande frågor

om sanktionsavgifter.

Avgiftsföreläggande innebär att den som bedöms vara ansvarig enligt 27 c § för en överträdelse föreläggs att godkänna avgiften omedelbart eller inom viss tid.

När föreläggandet har godkänts, gäller det som domstols lagakraftvunna avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som görs efter det att den tid som angetts i föreläggandet har gått ut är dock utan verkan. Om avgiftsföreläggandet inte har godkänts inom utsatt tid, får tillsynsmyndigheten ansöka hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats, om att avgift ska tas ut.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

27 e §

En sanktionsavgift får tas ut bara om ansökan har delgetts den som avgiftsföreläggandet riktas mot inom fem år från den tidpunkt då överträdelsen skedde.

Ett beslut om att avgift ska tas ut ska genast sändas till länsstyrelsen. Avgiften ska betalas inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta ska tas in i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i andra stycket, ska dröjsmålsavgift tas ut enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift. Den obetalda avgiften och dröjsmålsavgiften ska lämnas för indrivning enligt lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

En beslutad avgift bortfaller om verkställighet inte har skett inom fem år från det att avgörandet vann laga kraft.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överträdelse som har skett före ikraftträdandet.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Härigenom föreskrivs att 46 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

46 §¹

För medling i arbetstvister mellan å ena sidan arbetsgivare eller arbetsgivarorganisation och å andra sidan *arbetstagare eller arbetstagarorganisation* finns Medlingsinstitutet. Institutet *skall* verka för en väl fungerande lönebildning.

För medling i arbetstvister mellan å ena sidan *en* arbetsgivare eller arbetsgivarorganisation och å andra sidan *en* arbetstagarorganisation finns Medlingsinstitutet. Institutet *ska* verka för en väl fungerande lönebildning.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2013.

¹ Senaste lydelse 2000:163.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:163) om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1986:163) om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En arbetstagare, som har antagits till utbildning i svenska för invandrare enligt 22 kap. skollagen (2010:800), har rätt att vara ledig från sin anställning för att delta i undervisningen enligt bestämmelserna i denna lag.

Tid under vilken en arbetstagare är ledig enligt denna lag räknas som arbetad tid vid tillämpning av andra författningar.

Föreslagen lydelse

1 §²

En arbetstagare som har antagits till utbildning i svenska för invandrare *eller motsvarande utbildning vid folkhögskola* enligt 22 *eller* 24 kap. skollagen (2010:800) har rätt att vara ledig från sin anställning för att delta i undervisningen enligt bestämmelserna i denna lag.

3 §³

Har överenskommelse träffats om utbildning i svenska för invandrare på arbetstid vid ett *sådant* samråd som avses i 22 kap. 9 § skollagen (2010:800), har en arbetstagare som vill delta i utbildningen rätt till den ledighet som behövs för att göra detta.

Träffas inte överenskommelse enligt första stycket, har en arbetstagare rätt till ledighet för att delta i utbildning i svenska för invandrare dels i form av hel ledighet i samband med heltidsstudier, dels i form av förkortning av arbetstiden till hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden i samband med deltidstudier. En arbetstagare

Om en överenskommelse har träffats om utbildning i svenska för invandrare *eller motsvarande utbildning vid folkhögskola* enligt 22 *eller* 24 kap. skollagen (2010:800) på arbetstid vid ett samråd som avses i 22 kap. 9 § skollagen, har en arbetstagare som vill delta i utbildningen rätt till den ledighet som behövs för att göra detta.

Om det inte träffas en överenskommelse enligt första stycket, har en arbetstagare rätt till ledighet för att delta i utbildning i svenska för invandrare *eller motsvarande utbildning vid folkhögskola* enligt 22 *eller* 24 kap. skollagen dels i form av hel ledighet i samband med heltidsstudier, dels i form av förkortning av arbetstiden till

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2010:863.

² Senaste lydelse 2010:863.

³ Senaste lydelse 2010:863.

vars arbetstid är mindre än hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden har dock rätt till hel ledighet i samband med deltidstudier.

hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden i samband med deltidstudier. En arbetstagare vars arbetstid är mindre än hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden har dock rätt till hel ledighet i samband med deltidstudier.

Rätt till ledighet i den omfattning som följer av andra stycket har även en arbetstagare som deltar i utbildningen på tid som inte är arbetstagarens arbetstid. I ett sådant fall ska vid förkortning av arbetstiden hela ledigheten förläggas antingen till arbetsdagens början eller slut i enlighet med arbetstagarens önskemål.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2013.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete

*Nuvarande lydelse**Utskottets förslag*18 §¹

Arbetsmiljöverkets beslut *om föreläggande* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Arbetsmiljöverkets beslut *enligt 17 §* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

¹ Senaste lydelse 2000:675